

edícia - ĽUDOVÉ PIESNE REGIÓNOV SLOVENSKA / Horehronie a Gemer - Malohont

Jana Ambrózová - Alžbeta Lukáčová - Tatiana Salajová

Horehronie a Gemer - Malohont

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

Centrum pre tradičnú
kadovú kúru

Horehronie a Gemer-Malohont

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

Jana Ambrózová
Alžbeta Lukáčová
Tatiana Salajová

Národné osvetové centrum
Koordinačné centrum
tradičnej ľudovej kultúry
Bratislava 2009

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky
zaradilo túto publikáciu
do zoznamu odporúčaných učebných pomôcok
pre základné školy, stredné školy,
mimoškolskú činnosť a iné širšie využitie.

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

Vydalo:

Národné osvetové centrum
ako svoju 2402. publikáciu
Bratislava 2009
1. vydanie

Supervízia edície: Jana Ambrózová

Autori textov:

Jana Ambrózová, Alžbeta Lukáčová, Tatiana Salajová

Autori piesňovej časti:

Alžbeta Lukáčová, Tatiana Salajová

Grafická úprava notových zápisov:

Jana Ambrózová, Milan Veróny

Redaktorka: Stanislava Luptáková

Zodpovedný redaktor: Vladimír Kyseľ

Jazyková úprava: Hana Brunovská

Grafická úprava a návrh obálky:

akad. mal. Marta Balážiková

Zalomenie a príprava tlačových podkladov:

O + M, Ing. Oto Balážik

Tlač: Euro PRINT HALL, s.r.o.

ISBN 978-80-7121-319-2

Obsah

- 6** Úvod
- 8** Niekoľko slov o ľudovej piesni (J. Ambrózová)
- 15** Ľudová pieseň v regióne (Alžbeta Lukáčová, Tatiana Salajová)
- 22** Použitá a odporúčaná literatúra
- 24** Vysvetlivky
- 25** Abecedný zoznam obcí podľa regiónov
- 25** Abecedný zoznam všetkých piesní
- 26** Obsah piesňovej časti
- 27** PIESNE – Horehronie
- 59** PIESNE – Gemer

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

Kultúrne dedičstvo, hmotné i nehmotné, je súčasťou materiálneho a duchovného bohatstva Slovenskej republiky. Tradičná ľudová kultúra predstavuje tú jeho časť, ktorú vytvorili, ktorou žili a dodnes žijú najširšie vrstvy obyvateľstva. Vytvorili ju generácie príslušníkov slovenského národa, národnostných menšín a etnických skupín žijúcich na našom území. K multikultúrnej pestrosti prispeli aj regionálne rozdiely, ktoré sa utvárali v rôznych prírodných podmienkach, v odlišnom pracovnom zameraní a náboženskom vyznaní obyvateľov našej krajiny. Takáto kultúrna rozmanitosť je hodnotou, ktorú treba uchovať pre nasledujúce generácie.

Vláda Slovenskej republiky schválila v roku 2007 „Konceptiu starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru“. Konceptia nadväzuje na medzinárodné dokumenty z dielne UNESCO (Medzinárodná organizácia pre vedu, kultúru a vzdelanie pri OSN) a jej hlavným cieľom je komplexne a systémovo riešiť starostlivosť o tradičnú ľudovú kultúru. Medzi systémové kroky patrí – popri spracovaní inventarizácie tradičnej ľudovej kultúry, vytvorení jej centrálnej bázy údajov a pod. – aj prístupňovanie tradičnej ľudovej kultúry prostredníctvom školskej výučby. V tejto súvislosti Ministerstvo školstva Slovenskej republiky schválilo a od školského roka 2009/2010 zaviedlo do štátneho vzdelávacieho programu prierezovú tému „Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra“.

Edícia „Ľudové piesne regiónov Slovenska“ je jedným z výsledkov realizácie spomínanej koncepcie a práce expertnej skupiny zriadenej pri Koordinačnom centre tradičnej ľudovej kultúry. Úlohou tejto skupiny bolo prostredníctvom vydavateľskej činnosti navrhnuť niekoľko titulov, ktoré majú podporiť vyučovanie prierezovej témy. Jeden z prvých predstavuje edícia, ktorú tvorí osem zborníkov ľudových piesní zostavených z piesňového repertoáru rôznych regiónov Slovenska. Na ich iniciovaní aj zostavení sa významne podieľala Katedra etnológie a etnomuzikológie Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre. Jej pedagógovia a absolventi tvoria viac ako polovicu autorského kolektívu.

Pod spoločný názov edície „Ľudové piesne regiónov Slovenska“ sú zahrnuté jednotlivé tituly, ktoré reprezentujú regióny, zastúpené v zborníkoch:

Záhorie a oblasť medzi Malými Karpatmi a Váhom

Myjavsko a Trenčiansko

Kysuce, Turiec, Orava a Liptov

Ponitrie a Tekov

Hont, Podpoľanie a Novohrad

Horehronie a Gemer-Malohont

Spiš a Šariš

Abov a Zemplín

Obsahová náplň jednotlivých zborníkov, resp. kapitol každého zborníka je priamo podriadená tomu, na aké účely a komu sú určené. Cieľovou skupinou sú predovšetkým pedagógovia a ich žiaci na základných a stredných školách (to však nevylučuje okruh ďalších záujemcov). Tomu je prispôsobený nielen samotný výber piesní, ale aj vnútorná štruktúra a obsah jednotlivých častí každého zo zborníkov. Ako z ich názvov vyplýva, každý prezentuje piesňovú tradíciu niekoľkých kultúrnych regiónov. Spájanie viacerých regiónov do jedného zborníka nemá viesť čitateľa k tomu, aby začal vnímať združené regióny ako jeden kultúrne-geografický celok. Hoci v niektorých rovinách

tradičnej kultúry by sme medzi nimi určite našli viacero spoločných znakov, spomenutý postup bol motivovaný inými príčinami.

Keďže počet publikovateľných piesní je vždy do istej miery limitovaný, nebolo možné venovať v zborníku adekvátnu pozornosť všetkým obciam a mestám v danej oblasti. Autori sa snažili, aby vybrané piesne reprezentovali pestrý hudobný materiál a súčasne aby geograficky rovnomerne „pokryli“ daný región, resp. regióny. Pritom sa usilovali nezanedbať potreby pedagógov nižších stupňov vzdelávacieho systému a zaradiť do zborníkov aj tradičný detský piesňový repertoár, resp. pri výbere piesňového materiálu vo viacerých prípadoch uprednostnili nápevy s jednoduchšou hudobnou štruktúrou.

V snahe o účinnejšie využitie zborníkov v rámci vyučovacieho procesu bolo naším cieľom sprostredkovať čitateľovi prostredníctvom notových a textových zápisov čo najviac informácií o špecifikách piesňovej tradície danej geografickej oblasti. Texty piesní sú uvádzané v miestnych dialektoch a zapísané formou „píš, ako počuješ“. Preto sa z nich dajú vyčítať niektoré kľúčové osobitosti lokálnych nárečí. V niektorých prípadoch zachytávame v notových zápisoch viachlasné formy tradičného spevu, poukazujúc tak na ďalšiu dôležitú črtu folklórnej tradície niektorých slovenských kultúrnych regiónov.

Istá časť notových zápisov (prevažne tanečných piesní) obsahuje okrem iného aj grafické značky harmonického sprievodu. Jasne si uvedomujeme, že tú istú ľudovú pieseň možno harmonicky chápať viacerými spôsobmi. Výberom jedného z nich nemáme v úmysle poukázať na jeho nadradenosť voči ostatným spôsobom harmonizácie. Naším prvotným zámerom je uľahčiť situáciu tým čitateľom (pedagógom), ktorí majú záujem používať počas spevu piesne (resp. počas výučby) sprievodný hudobný nástroj. Ponúknutý spôsob harmonického riešenia hudobného sprievodu by mal byť len akosi pomôckou, ktorá sa môže v hernom procese rozvíjať či meniť.

Dôležitou časťou každého zborníka je textová časť, rozdelená do niekoľkých kapitol. Úvodné majú za cieľ uviesť aj menej zainteresovaného čitateľa do prostredia folklóru, prípadne do prostredia ľudovej piesne v širších kultúrno-spoločenských kontextoch. Až druhá kapitola sa svojím obsahom primárne zameriava na charakter piesňovej tradície v danom regióne, resp. regiónoch. Významnou časťou každého zborníka je kapitola s názvom Použitá a odporúčaná literatúra, v ktorej možno nájsť nielen odkazy na vhodné odborné publikácie, ale aj bibliografické údaje o piesňových zbierkach, v ktorých môže čitateľ objaviť ďalší potrebný piesňový materiál.

Pevne veríme, že zborníky venované ľudovým piesňam regiónov Slovenska si nájdu mnohých zvedavých čitateľov. Dúfame tiež, že im pomôžu zodpovedať veľa dôležitých otázok spojených so slovenským folklórom a ľudovou piesňou ako jednou z jeho najreprezentatívnejších foriem.

Ludová pieseň vo svetle základných atribútov folklóru

Termín *folklore* bol prvýkrát oficiálne použitý v polovici 19. storočia v Anglicku. Jeho význam sa však vtedy chápal pomerne široko. Naznačuje to aj preklad slov, ktoré tento termín tvoria (*folk* = ľud, *lore* = vedomosti, znalosti; *folklore* = vedomosti, znalosti ľudu). Jeho presný obsah sa v rámci vedných disciplín etnológie a folkloristiky celkom jasne obmedzil na niekoľko zložiek *tradičnej* (ľudovej) kultúry. Zjednodušene možno povedať, že v súčasnosti sa pod pojmom folklór chápu určité *umelecké prejavy*, tvorené, realizované a tradované charakteristickými spôsobmi v konkrétnom spoločenskom prostredí. V prípade spomenutej spoločenskej sféry išlo v našej geografickej oblasti predovšetkým o vidiecke spoločenstvo, reprezentované najmä roľníkmi, pastiermi a remeselníkmi, ktoré sa v určitom období súhrnne nazývalo teraz už nie veľmi aktuálnym termínom *ľud* (preto tiež pomenovanie *ľudová pieseň*, *ľudová kultúra*). Špecifické historicko-spoločenské okolnosti v jednotlivých geografických oblastiach podmienili charakter umeleckého čítania, resp. myslenia miestneho spoločenstva natoľko, že sa, okrem iných kultúrnych javov, aj jednotlivé zložky folklóru vyvinuli do pomerne originálnych podôb. Folklór sa tak môže svojím charakterom líšiť podľa obce, regiónu, krajiny. Vďaka ich tradovaniu z generácie na generáciu, príp. vďaka iným spôsobom uchovávanía a šírenia sa nám niektoré folklórne prejavy, síce v relatívne obmedzenej miere, avšak predsa, zachovali až do dnešných čias.

Folklór je komplexný jav zahŕňajúci tri základné zložky: *hudobnú*, *tanečnú* a *slovesnú* (povesť, mýty, porekadlá, hádanky, rečňovanky a pod.). Toto rozde-

lenie je však v istom zmysle pracovné, pretože folklórny prejav neraz tvoria viaceré spomenuté umelecké formy. Tak ako ľudový tanec nemôže existovať bez hudby, ktorá ho sprevádza, tak sa tradičné divadlo, resp. dramatické prejavy (napr. betlehemska hra) nemôžu zaobísť bez slovnej ani bez hudobnej či tanečnej zložky. Je tiež pomerne ťažké zaradiť ľudovú pieseň výlučne do jednej zo spomenutých troch skupín. Z hľadiska melódie sa totiž vníma ako dôležitá forma *hudobného folklóru*, jej neoddeliteľná slovná zložka ju však zaraďuje aj medzi významné *slovesné* folklórne prejavy, preto sa pieseň skúma i z jazykového hľadiska.

Dôvod, pre ktorý sme v našej pracovnej definícii folklóru zdôraznili fakt, že sa tvorí, realizuje a traduje osobitými spôsobmi, je ten, že pri jeho hlbšom skúmaní nachádzame naozaj významné rozdiely, ktoré ho odlišujú povedzme od umeleckej kultúry historicky formovanej v prostredí vyšších sociálnych vrstiev, resp. v prípade hudobného folklóru – od vážnej, tzv. oficiálnej hudby. To, samozrejme, platí aj pre samotnú ľudovú pieseň. Počas niekoľkých desaťročí skúmania folklóru sa podarilo vyšpecifikovať zopár jeho základných vlastností, ktorými sa líši od foriem „vyššej“ umeleckej kultúry a ktoré charakterizujú jeho existenciu a povahu v prirodzenom, tradičnom prostredí. Ide predovšetkým o *anonymnosť tvorcu*, *ústnosť*, *variantnosť* a *funkčnosť*. Všetky tieto na prvý pohľad nezrozumiteľné, avšak významné pojmy si priblížime pomocou jednoduchých príkladov v nasledujúcich riadkoch. Ich pochopenie je kľúčom k objasneniu podstaty folklóru ako pevnej súčasti našej tradičnej kultúry.

A pretože táto knižka je venovaná najmä slovenskej ľudovej piesni, všetky spomenuté pojmy si vysvetlíme vo vzťahu k nej.

Pojem *anonymnosť* tvorcu znamená, že

takmer pri žiadnej ľudovej piesni nepoznáme jej autora. Poznanie autora piesne sa totiž pri jej spievaní nevnímalo ako niečo dôležité.¹ Okrem toho, keď sa napr. pozrieme na piesne, ktoré sa spievajú v určitej obci, nájdeme medzi nimi nielen také, ktoré majú s veľkou pravdepodobnosťou pôvod v danej lokalite, ale nemalú skupinu budú tvoriť aj také, ktoré prišli odinakiaľ, ktoré obyvatelia tejto obce v minulosti prebrali a spievajú dodnes. Niektoré piesne dokonca putovali nielen z dediny do dediny, ale aj z oblasti do oblasti či z krajiny do krajiny, a to prostredníctvom rôznych kolonizačných vln, sezónnych robotníkov, vojakov, remeselníkov a pod. Hneď ako sa istá neznáma pieseň uchádzajúca sa o miesto v miestnom repertoári ľuďom zapáčila (či už ich oslovil text, alebo jej melódia), obyvatelia ju prevzali a spievali pri vhodnej príležitosti.

Veľmi dôležitou vlastnosťou ľudovej piesne a folklórnych prejavov vôbec je ich *ústnosť*. Žiadny folklórny prejav sa jeho nositeľmi nefixoval do podoby písaného textu či notového zápisu. Hlavným spôsobom, ako sa folklórne javy šírili medzi ostatných alebo tradovali z generácie na generáciu, bolo *ústne podanie*. Ľudové piesne sa šírili vďaka prirodzeným speváckym príležitostiam, napr. pri spievaní pri domácich prácach, na lúkach, pri kosení či hrabaní, na páračkách, priadkach, na zábave pri muzike a pod. Tí, ktorí určitú pieseň miestneho repertoáru ešte nepoznali, sa ju počas spomenutých folklórnych príležitostí postupne naučili, pričom si aj podvedome osvojovali spôsoby, ako tú-ktorú pesničku spievať (napr. si osvojovali spôsob frážovania, spôsob samotnej tvorby tónu alebo to, ako a či vôbec spievať dru-

hý hlas a pod.). Takýmto *ústnym* tradovaním sa zachovával nielen miestny piesňový repertoár, ale aj samotný spôsob jeho interpretácie.

Už spomenutá *ústnosť* ako forma existencie piesne (folklóru) v jej tradičnom prostredí išla ruka v ruke s *variantnosťou* ako jednou z jej ďalších dôležitých vlastností. *Variantnosť* môžeme chápať dvoma spôsobmi. Po prvé, žiadna pieseň, ako už bolo povedané, nebola písomne fixovaná notovým zápisom. To dávalo speváčkovi istý priestor na vlastný, tvorivý vklad v rámci jej interpretácie, a to priamo úmerne k jeho momentálnemu psychickému rozpoloženiu, speváckym schopnostiam alebo individuálnemu hudobnému číteniu. Táto skutočnosť často viedla k tomu, že tá istá pesnička nemusela mať rovnakú výslednú hudobnú podobu, či už ju zaspieval opätovne ten istý spevák, nehovoriac o prípade, keď ju nezávisle zaspievali rôzni interpreti. Zberatelia, ktorí chodili po dedinách a zapisovali ľudové piesne, sa neraz stretli so zaujímavým problémom. Hoci sa im podarilo zapísať určitú pesničku od istého speváka, druhý spevák z tej istej obce im už spomenutú pieseň zaspieval trochu pozmenenú (s pridanou melodickou ozdobou, príp. so zmeneným tónom). Práve takéto – takmer identické piesne – nazývame *piesňovými variantmi*.

Druhý spôsob chápania *variantnosti* ľudovej piesne súvisí okrem iného s jej geografickou migráciou. Ako sme už naznačili v jednom z predošlých odsekov, niektoré nápevy, texty piesní alebo dokonca celé ľudové piesne našli svoj domov vo viacerých obciach, regiónoch, ba dokonca v mnohých susedných krajinách. To znamená, že ľudová pesnička sa môže vysky-

¹ Pri niektorých piesňach ich autora poznáme. Typickým príkladom je František Hřebečka, známy pod pseudonymom Fanoš Mikulecký, ktorý vytvoril okolo stovky piesní vrátane, aj na Slovensku relatívne známej, piesne *Vínčko bílé*.

tovať vo viacerých miestnych hudobných kultúrach súčasne. Avšak práve vzhľadom na okolnosti jej putovania sa jej podoba mohla v určitých úrovniach pozmeniť (či už v úrovni textu, alebo hudobnej stránky). V takýchto prípadoch preto tiež hovoríme o existencii ľudovej piesne vo forme viacerých veľmi blízkych variantov.

Pri charakterizácii poslednej spomenutej vlastnosti folklóru, resp. ľudovej piesne – jej *funkčnosti* – možno začať pomerne zjednodušujúco tým, že nie vždy sa piesne spievali výlučne „len tak, pre potešenie“. Niektoré boli neoddeliteľnou súčasťou významných zvykov či obradov alebo boli tematikou ukotvenou v ich textoch pevne zviazané s konkrétnymi udalosťami či situáciami. Tesná *funkčná väzba* niektorých piesní s určitým obradom alebo zvykom mnohokrát tiež spôsobila práve to, že tieto piesne prežili dlhé obdobie premien miestneho repertoáru v hudobne nezmenenej podobe a zachovali sa až do dnešných čias (tak v niektorých obciach dodnes pretrvali napr. pesničky spojené so svadobným obradovým cyklom, vianočným obdobím a pod.).

V súvislosti s *funkčnosťou* piesní môžeme spomenúť aj prvé delenie piesní v tejto kapitole. Tým bude delenie piesní na *piesňové žánre*, pri ktorom sa neberie do úvahy ich hudobná stránka, ale výlučne ich *funkcia* v tradičnom prostredí. V takom prípade (vychádzajúc z členenia L. Droppovej) si za najvhodnejšie prvotné delenie určíme delenie piesní na dve základné skupiny, a to: *funkčne viazané piesne*, *funkčne neviazané piesne*.

Už sme istým spôsobom naznačili, že medzi *funkčne viazané piesne* patria ľudové nápevy, ktoré sú pevne späté s tradičnými zvykmi, obradmi či inými konkrétnymi udalosťami v živote vidieckeho spo-

ločenstva. V takom prípade možno na prvom mieste hovoriť o významnej skupine *piesní obradových*, viazucich sa buď na obrady tzv. kalendárneho cyklu (piesne spievané pri vynášaní Moreny, jánske piesne, vianočné koledy, dožinkové piesne a pod.), alebo na obrady rodinné (krstínové, svadobné piesne alebo pohrebne plače). Ďalšou žánrovou skupinou sú *piesne spojené s tradičnými prácami* (s prácou na lúkach: ženské *trávnice*, mužské kosecké piesne alebo s prácou v lese: drevorubačské, tzv. *rubárske* piesne a pod.). Za tretiu dôležitú žánrovú podskupinu možno považovať *piesne späté s určitými tancami* (špecifické piesne k pastierskemu tancu *odzemok*, k jeho „ženskému variantu“ – k *cipovičke*, k strofickému tancu *mojše* a pod.). Poslednou významnou žánrovou podskupinou *funkčne viazaných piesní* je skupina tzv. *detských piesní*, spätá s detskými hrami alebo reprezentovaná rečňovankami, riekankami či špecifickou skupinou ľudových piesní – uspávkami.

Druhá dôležitá skupina – *funkčne neviazané piesne* zahŕňa veľké množstvo nápevov, ktorých interpretácia spravidla nie je pevne spojená s obradom alebo špecifickou situáciou. Do tejto skupiny sa zaraďujú piesne rôznej hudobnej povahy, pričom za najdôležitejšie kritérium ich vnútorného rozdelenia sme zvolili *tematiku* obsiahnutú v ich textovej zložke. Medzi najvýznamnejšie žánrové podskupiny *funkčne neviazaných piesní* patria:

piesne ľúbostné (svojím obsahom sa dotýkajú problematiky ľúbostného či iného vzájomného vzťahu ľudí, spevák nimi vyjadruje žiaľ, sklamanie či radosť vyplývajúce z určitého medziľudského vzťahu a pod.);

piesne so zbojníckou tematikou (svojím textom približujú nielen aspekty života

zbojníkov, niektoré piesne sú svojimi textami priamo späté s tzv. *jánošíkovskou tradíciou*);

piesne zábavné a erotické (humornými či „korenistými“ textami pertraktujú rôzne životné situácie);

piesne vojenské (tematikou textov jasne odkazujú na rôzne stránky vojenského života, napr. hovoria o smútku z povinnosti nastúpenia do armády a pod.);

piesne späté s povolaniami (patria sem napr. piesne pltnícke, banícke, drotárske, mlynárske a pod.);

piesne vystáhovalecké (tematika textov jasne poukazuje na fenomén vystáhovalectva, spojený predovšetkým s odchodom za prácou do vzdialenejších krajín, ako napr. do Ameriky, Argentíny, na Dolnú zem a pod.).

Pri takomto spôsobe delenia piesní možno vytvoriť veľké množstvo ďalších podskupín, ktoré sa dokonca vo viacerých prípadoch prelínajú (napr. istá *ľúbostná pieseň* sa môže obsahom textu viazať aj na vojenský život, na moment rozlúčky zalúbencov a následného odchodu mládenca do armády, čím pieseň môže tematicky spadať aj do skupiny *vojenských piesní*, alebo dokonca obradová pieseň viazaná na krstiny môže svojím pikantným a humorným textom patriť medzi *piesne zábavné a erotické* a pod.).

Žánrová charakteristika piesní sa môže zdať nejednoznačná, ponúkajúca viac možností zaradenia určitej piesne do konkrétnej žánrovej skupiny. Napriek tomu je tento spôsob triedenia ľudových piesní dôležitým postupom pri ich spracovávaní, dokonca pomáha pri ich hlbšom vedeckom skúmaní. Ukázalo sa totiž, že predovšetkým v rámci prvej skupiny *funkčne viazaných piesní* majú piesne jednotlivých žánrov (napr. vianočné alebo ľúčne piesne) často spoločné hudobné znaky, čím sa

vedcom uľahčuje náhľad na ľudovú pieseň v jej mnohorakosti. Okrem toho pre laických záujemcov sa poznanie žánrového delenia piesní stáva výhodným z praktického hľadiska. Pri práci s piesňovým materiálom, resp. s piesňovými zbierkami sa výrazne zjednodušuje proces výberu vhodných, teda žánrovo príbuzných piesní napr. pri príprave speváckeho čísla (žánrové určenie je jedným z bežných údajov uvádzaných v notových zápisoch ľudových piesní) a pod.

Na záver podkapitoly azda možno dodať, že všetky základné atribúty folklóru, resp. ľudovej piesne, ktoré sme spomenuli, sú pre nich charakteristické takmer výlučne v ich pôvodnom, tradičnom prostredí. V súčasnosti sa okrem niekoľkých výnimiek takmer vždy stretávame s ľudovou piesňou sprostredkovanou: prostredníctvom masových médií (rozhlasového vysielania, výnimočne televízie), vystúpení hudobno-tanečných súborov či vďaka publikovaným piesňovým zbierkam. Ľudová pesnička sa tak prenáša do iného prostredia, šíri inými spôsobmi. Porozumenie spomenutým pojmom a ich vzťahu k folklóru, resp. ľudovej piesni je napriek tomu dôležité pre pochopenie procesov vývoja jednotlivých folklórnych javov, tým aj podstaty ich rôznorodosti či miery ich premenlivosti.

Významné zberateľské aktivity na Slovensku

Na to, aby sa dalo určiť, ktoré piesňové žánre sú charakteristické pre ten-ktorý región, alebo zistiť, ktoré sú typické hudobné znaky ľudových piesní určitej oblasti, treba mať na ich vzájomné vedecké skúmanie dostatočné množstvo porovnávacieho piesňového materiálu. Ten sa získava predovšetkým zberateľskou činnosťou, teda zapisovaním či nahrávaním

ľudových piesní priamo v dedinskom prostredí. Tieto tzv. *terénne výskumy* sa na Slovensku realizujú už dlhší čas. V rôznych historických obdobiach však mali osobitý charakter, odlišné materiálne podmienky na realizáciu a taktiež boli motivované odlišnými spoločenskými potrebami.

Výsledkom prvých rozsiahlejších zberov piesní sú impozantné zbierky dvoch významných kultúrnych dejateľov, Pavla Jozefa Šafárika (*Písne světské lidu slovenského v Uhrích*, 1823, 1827) a Jána Kollára (*Národní zpiewanky*, 1834 a 1835). Vplyvom dobových udalostí, pre ktoré boli charakteristické národno-emanipačné snahy vo viacerých úrovniach viedajšieho spoločenského života, prezentujú tieto dve diela iba texty piesní, teda nie úplné piesňové zápisy. Práve zozbieraním ľudovej poézie sa obaja autori snažili poukázať na dostatočné výrazové a vyjadrovacie schopnosti slovenského jazyka.

O niekoľko desaťročí sa uskutočnila zberateľská akcia, ktorá v tom čase nemala v strednej Európe obdobu. Išlo o projekt vydávania *Slovenských spevov*, za ktorý sme si vyslúžili od našich susedov veľký obdiv. Realizoval sa totiž v čase zákazu činnosti Matice slovenskej iba z finančných zbierok dobrovoľných darcov, so zberateľskou pomocou učiteľov, hudobníkov a iných kultúrnych dejateľov, ktorí posielali ľudové piesne z rozličných kútov krajiny do Turčianskeho Svätého Martina, Povereníctvu pre zbieranie a vydávanie Slovenských spevov. Tak sa postupne v období rokov 1880 až 1926 vydalo úctyhodných 1 977 kompletných zápisov slovenských ľudových piesní, a to v troch zväzkoch (každý zväzok obsahoval niekoľko samostatných zošitov). Všetky zošity *Slovenských spevov* sa v rokoch

1972 – 1989 dočkali svojej reedície vďaka Ladislavovi Galkovi, a to v podobe doplneného vydania v šiestich zväzkoch so siedmym registrom (tieto *Slovenské spevy* obsahujú až 4 120 piesní).

Medzi výrazné zberateľské osobnosti na začiatku 20. storočia patrí maďarský hudobný skladateľ Béla Bartók. (O slovenskú ľudovú pieseň prejavili záujem napr. aj českí hudobní vzdelanci² na čele s hudobným skladateľom Leošom Janáčkom alebo ruská hudobná folkloristka Jevgenija Lineva, ktorá nahrávala na fonograf viac hlasné ľudové piesne na Kysuciach.³) Béla Bartók sa zaraďuje medzi prvých významných teoretikov slovenskej ľudovej piesne. Bol jej mimoriadne agilným zberateľom, precíznym zapisovateľom a v neposlednom rade všímavým systematikom a vedcom. Počas niekoľkých rokov prvých desaťročí 20. storočia zozbieral na území Slovenska vyše 3 200 piesní. Veľká časť z nich sa dočkala publikácie, a to v troch zväzkoch *Slovenských ľudových piesní* (1959, 1970, 2009).

Spomedzi zaujímavých a ojedinelých zberateľských akcií prvej polovice 20. storočia možno spomenúť medzinárodný projekt z roku 1929, na ktorom participovala Matica slovenská a vtedy už desať rokov existujúci Štátny ústav pre ľudovú pieseň. Projekt viedol Karel Plicka, prvý profesionálny hudobný folklorista zamestnaný v obnovenej Matici slovenskej, inak významný zberateľ piesní, dôležitá osobnosť fotografie a filmu. Na podnet Československej akadémie vied vtedy francúzska nahrávacia spoločnosť Pathé realizovala pod Plickovým vedením zvukové nahrávanie, ktorého výsledkom bolo 131 gramoplatní slovenskej ľudovej hudby. Dominantná časť z nich zachytáva práve

² Ďalší boli napr. Hynek Bím, František Bartoš, Františka Kyselková.

³ Nebola na našom území prvá, ktorá použila fonograf na nahrávanie ľudového spevu. Už v roku 1901 realizoval slovenský kňaz Karol Anton Medvecký prvé nahrávanie na fonografické valce v Detve.

slovenský tradičný spev.

Aby sme však nezbudili dojem, že prevažnú zásluhu na zbieraní slovenských ľudových piesní mali predovšetkým „zahranční“ odborníci a hudobní skladatelia, treba zdôrazniť, že okrem týchto niekoľkých spomenutých terénnych výskumov sa v priebehu celého 20. storočia uskutočnilo v rôznej intenzite množstvo zámermi jasne ukotvených zberateľských akcií, vedených domácimi odborníkmi, príp. folklórnymi nadšencami (okrem už menovaných patrili medzi nich napr.

J. Blaho, P. Tonkovič, J. Guzová, J. F. Kveťa, K. Hudec, O. Elschek, A. Elscheková, S. Burlasová, E. Krekovičová, L. Galko, H. Urbanová a ďalší). V polovici 20. storočia významnú časť zberateľských aktivít organizačne zastrešili novovzniknuté inštitúcie ako hudobnofolkloristické oddelenie Ústavu hudobnej vedy SAV (vzniklo v roku 1951), Československý rozhlas v Bratislave a Osvetový ústav, ktoré v súčasnosti reprezentujú hlavne Ústav hudobnej vedy SAV, Slovenský rozhlas a Národné osvetové centrum v Bratislave.

Výsledkom systematickej zberateľskej práce s lokálnym, ale aj celoplošným geografickým záberom boli stále ďalšie publikované zbierky slovenských ľudových piesní. Vyberáme len torzo z nich, poukajúc predovšetkým na možnú rôznorodosť cieľov, ktoré ich zostavovatelia sledovali: štvorzväzkové *Slovenské ľudové piesne* (1951–1964) s editormi K. Hudecom a F. Poloczekom predstavujú širší repertoár vybraných obcí Slovenska. *Záhorácke piesničky* (6 zv., 1948–1986) Janka Blaha či *Myjavské piesne* (1958) Júlie Kováčovej reprezentujú teritoriálne zamerané diela. Na pomerne špecifickú žánrovú skupinu piesní je zameraná napr. zbierka Sone Burlasovej *Ej, prišli sme, prišli sme na pole družstevné* (1980) alebo *Vojenské a regrútske piesne* (1991). Náš

obmedzený výber zakončíme monograficky koncipovanou zbierkou piesní predstavujúcou repertoár a interpretačné osobitosti jediného speváka: *Eva Studeničová spieva* (1984), ktorú zostavil Karol Plicka. Okrem piesňových zbierok týchto typov sa môžeme v praxi stretnúť aj s takými, ktoré sú výsledkom snaženia samotných obcí. Ide o spevníčky vydávané obecnými zastupiteľstvami s cieľom propagovať či uchovať v tlačenej podobe miestny piesňový repertoár.

Na záver tejto časti môžeme dodať, že prostredníctvom všetkých, či už individuálnych, alebo tímových, zberateľských počínov za celé, nami definované takmer dvestoročné obdobie sa v Matici slovenskej a Slovenskej akadémii vied zhromaždil materiál v úctyhodnom počte vyše 20 000 záznamov piesní, nerátajúc ďalších niekoľko desiatok tisíc zapísaných piesňových textov. Ako už bolo povedané, významná časť uzrela svetlo sveta vo forme knižných publikácií. Treba však dodať, že veľké množstvo piesňového materiálu sa dostalo na verejnosť aj v podobe zvukových nahrávok. V súvislosti s tým možno poukázať na mnohostranné aktivity rozhlasových inštitúcií v Bratislave (so svojimi satelitnými štúdiami v Košiciach a Banskej Bystrici) alebo Brne, ktoré od polovice minulého storočia okrem realizácie vlastných terénnych výskumov vydávali záznamy pôvodných folklórných prejavov na gramofónových platniach, neskôr na magnetofónových páskach, prípadne na kompaktných diskoch.

Ludová pieseň z hudobného hľadiska

Pri dostatočnom počte zápisov ľudových piesní ich môžeme hlbšie vedecky porovnávať a skúmať. Odborné analýzy slovenského piesňového materiálu, resp. prvé vedecké závery a domnienky týkajúce sa

hudobnej povahy slovenských ľudových piesní sa objavujú v rôznom rozsahu už po úspešnom dovŕšení niektorých spomínaných zberateľských počínov. Samozrejme, aj odborné poznávanie ľudovej piesne sa vyvíjalo. Menili sa názory na pôvod niektorých jej hudobných znakov, skúmali sa hudobno-genetické vzťahy medzi piesňami susedných národov, pátralo sa po osobitosti slovenského piesňového repertoáru. Vďaka významnému odbornému prínosu viacerých hudobných vedcov sa celé vedecké bádanie v tejto oblasti ukotvilo v jasnom myšlienkovom rámci a na stabilnej teoretickej báze.

Pri odbornom skúmaní hudobnej stránky ľudovej piesne sa na jej vnútornú stavbu nazerá v prvom rade cez optiku týchto hudobných kategórií: *melodika, tonalita, rytmus, metrum, tempo, forma*. Na základe analýzy piesní vo vzťahu k spomenutým hudobným kategóriám sa ukázalo, že všetky piesne možno rozdeliť na základe ich spoločných znakov do niekoľkých skupín. Spomenuté skupiny piesní dostali názov *hudobnoštyľové vrstvy*. Do veľkej miery totiž odrážajú historický vývoj ľudovej piesne, resp. hudobného myslenia, ktoré ju formovalo. Tento vývoj smeroval spravidla od hudobne „jednoduchých“ *piesňových typov* smerom k štruktúrou zložitejším piesňam.

Jednotlivé hudobnoštyľové vrstvy slovenských ľudových piesní sú:

1. Piesne tzv. starej kultúry (niekedy nazývané aj piesne predharmonické)
  - a) magicko-rituálne piesne
  - b) piesne roľníckej kultúry
  - c) piesne pastiersko-valaskej kultúry
  - d) zbojníccke piesne

2. Štyľová medzivrstva tonálno-modálneho charakteru

3. Nové harmonické, resp. harmonicky determinované piesne

- a) staršie piesne harmonické
- b) piesne novouhorského typu
- c) piesne západoeurópskeho typu
- d) piesňová tvorba súčasnosti

Na to, aby sme lepšie poznali spomenuté vývojové fázy a hudobné znaky, ktoré ich charakterizujú, treba siahnuť po odbornej literatúre (niektoré vhodné publikácie sú uvedené v nasledujúcej kapitole). Pochopenie vývoja a hudobnej štruktúry ľudových piesní si totiž vyžaduje istý čas a hlbšiu teoretickú prípravu.

Treba však dodať, a priamo to súvisí so „spôsobom života“ piesne v jej domácom prostredí, že vývoj jednotlivých *piesňových typov* neprebíhal tak, že jedna hudobnoštyľová vrstva po svojom vzniku nahradila všetky predošlé. Ako aj sám zachovaný piesňový materiál nasvedčuje, všetky typy piesní dokázali do istej miery prežiť obdobia zmien až do súčasnosti. Charakter hudobného myslenia vidieckeho spoločenstva však nezabránil tomu, aby sa napr. niektoré hudobné prvky, typické pre určitú štyľovú vrstvu piesní, „nalepili“ povedzme na vývojovo staršie nápevy. Preto pomerne ľahko natrafíme pri práci s pesničkami na piesne, ktoré majú znaky niekoľkých hudobnoštyľových vrstiev. Bez tejto rozmanitosti by náš tradičný piesňový repertoár nebol taký bohatý, aký je vo svojej celistvosti ešte aj dnes.

Gemerská župa v minulosti zahŕňala pomerne vyhranenú oblasť, ktoré dnes predstavujú etnografické regióny Horehronie, časť Pohronia, Gemer a Malohont. Z tohto dôvodu sú úvodné časti tejto kapitoly týkajúce sa historického, sociálno-kultúrneho vývinu a nárečí týchto regiónov uvedené samostatne, resp. Horehronie sa porovnáva s príbuzným horným Pohroním a Gemer s príbuzným Malohontom. Z hľadiska určitých špecifických kultúrnych fenoménov sa totiž jednotlivé oblasti rozvíjali rôzne. Ak však hovoríme o ich hudobno-tanečnej kultúre, nachádzame tu mnohé spoločné alebo podobné znaky – napr. v úrovni vokálnej kultúry (najmä na Horehroní a v hornom Gemeri), príbuzného repertoáru, pomerne silne zastúpenej vrstvy pastierskych piesní, v oblasti tradície sláčikových hudieb či tanečnej typológie. Preto sme kapitolu zaoberajúcu sa hudbou a tancom venovali všetkým etnografickým regiónom a subregiónom spoločne.

Horehronie a horné Pohronie

Horehronie je oblasť rozprestierajúca sa východne od Brezna, v hornom povodí rieky Hron. Ťažisko homogénneho dedinského osídlenia tvorí šesť obcí (Polomka, Závadka nad Hronom, Heľpa, Pohorelá, Šumiac, Telgárt) a päť pôvodne železiarskych osád (Pohorelská Maša, Nová Maša, Švábovka, Zlatno, Valkovňa). Celá oblasť je umiestnená medzi horskými masívmi Slovenského rudohoria a Nízkych Tatier. Kultúrne je s Telgártom a Šumiacom veľmi úzko spätá obec Vernár (okr. Poprad), ležiaca na východ od Horehronského podolia, v Slovenskom raji. Za horehronské sa označujú i osady a obce tzv. *bielych* (Bujakovo, Beňuš, Bacúch, Braváčovo) a *čiernych* (Čierny Balog, Osrblie a i.) *handlí*.

Obce ležiace západne od Brezna spadajú do oblasti horného Pohronia a v minulosti

boli súčasťou Zvolenskej stolice. Horehronie (od Polomky po Telgárt) patrilo podľa najstarších písomných správ k muránskemu panstvu a administratívne bolo spojené s Gemerskou stolicou (do prvej polovice 20. storočia).

V 14. storočí sa na Horehroní stretávajú s pokusmi o kolonizáciu na tzv. nemeckom práve. Od druhej polovice 15. storočia údolie Hrona osídľili pastieri na valaskom práve s účasťou domáceho slovenského etnika. Koncom 16. a začiatkom 17. storočia prichádzali aj ukrajinskí a poľsko-goralskí valasi. Rozľahlé vysokohorské pasienky, hole a podhorské lúky poskytovali vhodné podmienky na rozvoj salašníckeho chovu oviec, ale aj rožného dobytky a koní. Od 16. storočia osídľovali územie slovenskí a nemeckí kolonisti unikajúci pred Turkami do okolia Čierneho Balogu. Vzniklo tu viacero dreverubačských osád, nazývaných *handle* (názov je odvodený od nemeckých názvov lesného výrobného systému).

Od druhej polovice 18. storočia smeroval vývoj Horehronia a horného Pohronia k priemyselnému. V Podbrezovej a jej okolí sa nachádzali hámre na spracovanie železnej rudy. Hlavným strediskom výroby železa nielen na Slovensku, ale v celom Uhorsku bol Hronec. S činnosťou železiarní súvisela aj zvýšená ťažba dreva, výroba dreveného uhlia i povozníctvo. Neskorší úpadok železiarskych podnikov a ich postupná likvidácia vyvolali vlnu vystahovateľstva do Ameriky a iných krajín. Veľký kolonizačný pohyb a rôznorodé národnostné zloženie Horehronia prispelo k vytvoreniu svojráznej materiálnej i duchovnej kultúry.

Vierovyznanie obyvateľov tohto regiónu je prevažne rímskokatolícke a evanjelické a. v. Obyvatelia obcí horného Horehronia (Šumiac, Telgárt) sú gréckokatolíckeho vierovyznania (vplyv valaskej kolonizácie). V niektorých obciach (hlavne v Pohoreleji) sa vyskytuje i pravoslávie.

Gemer-Malohont

Územie Gemera-Malohontu je prevažne hornaté a lesnaté. Značná časť sa rozprestiera v Slovenskom rudohorí, južná časť územia leží v Rimavskej kotline a na Cerovej vrchovine. Na východe sa rozprestierajú Slovenský kras a Rožňavská kotlina a sever ohraničuje Horehronské podolie.

Gemer bol od 13. storočia do roku 1848 uhorskou stolicou, do roku 1923 župou. Malohont (pôvodne samostatný rimavský komitát, neskôr súčasť Hontianskej stolice) bol ku Gemerskej stolici pričlenený v roku 1803. Územie Gemera-Malohontu bolo pôvodne osídľované najmä v okolí rieky Rimavy a na Cerovej vrchovine. Hospodársky a politický život sa sústreďoval predovšetkým okolo hradov Muráň, Jelšava a Krásna Hôrka. Severné časti Gemera a Malohontu boli osídľované od 14. storočia. V okolí Dobšinej a rieky Slanej sa usídlilo nemecké obyvateľstvo, ktoré tu zakladalo banícke osady. Od 15. storočia boli hornaté časti regiónu osídľované na valaskom práve.

Z etnického hľadiska bolo v Gemi a Malohonte popri slovenskom obyvateľstve významne zastúpené i maďarské a nemecké etnikum. Výrazným spoločenským javom v oblasti bola migrácia na Dolnú zem. Veľmi úzko s ňou neskôr súvisel rozvoj trhovníctva, obchodovania a poľnohospodárskej práce. Z konfesionálneho hľadiska sú v Gemi a Malohonte zastúpené protestantské náboženstvá – evanjelické a. v., na juhu, medzi obyvateľmi maďarskej národnosti je to reformovaná cirkev – kalvíni. V tomto regióne sú zastúpení aj katolíci.

Kým v severných oblastiach, na hornom toku rieky Slanej, v okolí Dobšinej, v spoločobe obživy dominovali predovšetkým hutníctvo a sklárstvo, hlavným zamestna-

ním juhozápadnej časti regiónu bolo poľnohospodárstvo. Pomerne veľký počet sklárni sa koncentroval práve na území Malohontu (Utekáč, Kokava nad Rimavicou, Rimavská Lehota, Zlatno). V horských oblastiach bol okrem toho hlavným hospodárskym odvetvím chov oviec a dobytká. Obce Muránska Zdychava, Filier, Ratkovské Bystré, ale aj niektoré obce Malohontu boli charakteristické osobitým druhom hospodárenia (gazdovia zakladali sezónne sídla, tzv. *kolešne* – maštale a obydlia, v ktorých v lete prebývali s dobytkom). V remeselníckych mestečkách sa sústreďovali kožušníci, garbiari, tkáči, plátenníci a súkenníci.

Z hľadiska časového vývoja je pre Gemer a Malohont zrejme najvýznamnejšie 18. storočie, ktoré sprevádzal výrazný hospodársky a kultúrno-spoločenský rozvoj. Z priaznivého vzdelanostného zázemia vzišlo viacero, neskôr spoločensky aktívnych intelektuálov 19. storočia: Juraj Palkovič, Pavol Jozef Šafárik, Pavol Dobšínský, Štefan Marko Daxner, Janko Francisci-Rimavský atď.

Nárečia Horehronia a handelských osád

V nárečí na Horehroní vystupujú stredoslovenské a východoslovenské prvky, a to vo všetkých jazykových rovinách. Osobitné postavenie zaujíma obec Pohorelá, kde sa vyskytuje nárečový útvar, v ktorom sa zjednotili slovenské jazykové prvky s poľskými a utvorili pozoruhodný nárečový systém (*spevajoncy* – spievajúci, *ščestá* – šťastie, *tego* – toho, *mojgo* – môjho). Zaujímavé nárečie sa vyskytuje i v obci Polomka, ktoré nepozná mäkčene (*skola* – škola, *prñesez ma do ñestestá* – prinesieš ma do nešťastia). V Telgárte sa „l“ nahrádza hláskou „u“ (*puakaua* – plakala). V Telgárte a Šumiaci je *tot* – ten,

kodi – kedy, *kobi* – keby. Pre horné obce Šumiac a Telgárt je charakteristická prítomnosť podstatných mien -ok (*stromčok* – stromček, *domčok* – domček). V obciach Závadka a Braváčovo vo väčšom rozsahu vystupuje hláska „ä“ (*pot seba* – pod seba). V Braváčove je *čuo* – čo (prezývka Braváčanov – Čuokári). V obci Čierny Balog sa vyskytuje v podstatných menách v pluráli v 1. páde koncovka „e“ (*haluške* – halušky, *ruke* – ruky). Pre všetky obce je charakteristický výskyt mäkkých spoluhlások „d“, „t“, „ň“, „l“ (*deťi, ňeskaj* – dnes) s výnimkou spoluhlásky „l“ v obciach Pohorelá a Telgárt (*ňedela, na zelenej luke* – na zelenej lúke).

Prí prepise pohorelského nárečia sme uprednostnili používanie apostrofu (´), pri hláskach nahrádza „prehlnuté“, nevyslovené „y“, ale aj iné hlásky (menej často „o“, „e“) – podobne, ako je zaužívané napr. v rusínskych nárečiach (napr. *štrí*, zašlesla *b'ch, ke' ja vedala* a i.).

Nárečia Gemera a Malohontu

Gemersko-malohontské nárečia sú výrazne členité, menia sa podľa obcí. Tak ako podliehajú určitým premenám ľudové piesne (predovšetkým z hľadiska ich variantnosti), tak sa menia aj gemerské nárečia: najstaršia generácia Gemerčanov v minulosti hovorila inak, ako hovorí dnešná stredná generácia, a inak hovorí dnešná, najmladšia generácia. Podobu textov piesní, ktoré uvádzame v tomto spevníku, sme sa snažili zachytiť tak, aby čo najviac zodpovedali nárečiam jednotlivých lokalít v ich archaickej podobe. V spevníku sa však vyskytujú aj také texty, ktoré majú speváci dlhodobou zaužívanosť a obsahujú aj prvky modernej slovenčiny.

Gemerské nárečia môžeme rozdeliť do troch základných skupín: západogemer-

ské, stredogemerské a východogemerské. Pre západogemerské (Sušianska, Rimavská a Blžská dolina, Vŕšky) je charakteristický výskyt dvojhĺások „ie“, „uo“ (*biada, kuoň*), mäkkých spoluhlások „d“, „t“, „ň“, „l“ (*deťi, postel*). Spoluhláska „l“ sa vyslovuje ako „u“ na konci slov a slabík (*dau* – dal, *beuší* – belší). Známa je tu výslovnosť veľmi mäkkého „š“ v slovách (*d'ieušina* – dievčina). Pre juhozápadný Gemer je charakteristická zmena samohlásky „u“, „ú“ na „i“, „í“ (*bricho* – brucho, *cidzi* – cudzí), „o“ na „e“ (*ocevi* – otcovi), „y“, „ý“ na „e“ (*meš* – myš, *rebe* – ryby). V západogemerskom nárečí je pozoruhodná zmena hlások „d“, „t“ na „dž“, „č“ (*vidzi* – vidí, *dživi* – divý).

V stredogemerských nárečiach (Ratkovská, Štítnická a Muránska dolina) sú zaujímavé tieto zmeny: zmena dvojhĺásky „ie“ na „ia“ (*biada* – bieda, *viam* – viem), zmena dvojhĺásky „uo“ na „a“ (*maj* – mój), zmena „e“ na „š“ (*vešer* – večer), zmena „ov“, „ou“ na „ó“ (*domó* – domov, *s tó dobró ženó* – s tou dobrou ženou) a zmena „ej“ na „é“ (*dala je* – dala jej, *do té veľké vodi* – do tej veľkej vody). Ďalším charakteristickým znakom je nadmerné používanie „ä“ (*kňáz* – kňaz, *ulicá* – ulica). Pre niektoré dediny Ratkovskej a Muránskej doliny je príznačná tvrdá výslovnosť (*dedina, deti* oproti *deďina, deťi*). Východogemerské nárečia sa vyskytujú v obciach Slanskej doliny (Rejdová, Vyšná Slaná a i.). Jedným z ich najvýraznejších znakov sú tvary s príponou -mo (*volamo* – voláme, *robimo* – robíme), nájdeme tu i východoslovenské prvky – prípona -och (*o ženoch, v ulicoch*), slabičné „l“, „r“ sa vyslovuje so sprievodnými hláskami (*dluch* – dlh, *polno* – plno).

Hláska „ä“, ktorá sa v gemerských nárečiach vyskytuje veľmi často, má krátky, ale aj dlhý tvar. Ten označujeme ako „ä“ (napr. *jä, dokä'zau, že se ženič musä*, a i.).

Hudobno-tanečná kultúra Horehronia, horného Pohronia, Gemera-Malohontu

Ludová pieseň má v súčasnosti z hľadiska svojej spoločenskej funkcie iné postavenie ako v minulosti. Spôsob života obyvateľov dedín prechádzal od začiatku minulého storočia podstatnými a pomerne rýchlymi zmenami. To spôsobilo zánik pomerne veľkého množstva zvykov, obyčají a tým i niektorých významných spevných príležitostí. Ludové piesne dnes uchovávajú a prezentujú predovšetkým folklórne skupiny, súbory a jednotlivci, a to najmä na scéne, na rôznych folklórnych podujatiach. Možno však konštatovať, že Horehronie a čiastočne aj Gemer (hlavne horný) predstavujú z hľadiska prirodzeného pestovania spevnosti v pôvodnom prostredí najživšie regióny na Slovensku.

Spevákke príležitosti tvorili na dedinách ešte v prvej polovici minulého storočia usporiadaný systém, ktorý pri určitom zjednodušení môžeme rozdeliť do šiestich skupín:

1. *spevné príležitosti späté s kalendárny-mi zvykmi*: patria sem piesne predvianočného obdobia – na Ondreja, Katarínu, Barboru, Luciu, ďalej vianočné koledy (pieseň č. 16, 29), fašiangové piesne, piesne viažuce sa na jarne a letné zvykoslovie – vynášanie Moreny a s tým spojené jarne chorovody (pieseň č. 48), stávanie májov na Rusadlá (pieseň č. 6, 39) či jánske piesne.

2. *spevné príležitosti späté s rodinnými zvykmi a obradmi*: krstínové piesne, uspávanky (pieseň č. 44), svadobné piesne (piesne č. 11, 14, 35, 42, 51), piesne o mŕtvom, tzv. *vykladanie* pri mŕtvom;

3. *pracovné príležitosti*: piesne o robote, prírode – spievané pri práci v hore, drevorubačské (pieseň č. 24), kosecké (pieseň č. 58), lúčne piesne – pri hrabaní sena (piesne č. 8, 69), piesne valaskej kultúry – s pastierskou a zbojníckou tematikou (piesne č. 43, 45), piesne spievané na priadkach (pieseň č. 26), pri páraní peria, ale aj piesne novej kultúry prislúchajúce remeselníckym povolaniam (pieseň č. 60);

4. *špecifické spevné príležitosti*: piesne dievocké, mládenecké a lúbostné spievané pri nedelňých stretávaniach a prechádzaniach mladých ľudí (pieseň č. 49), mužské piesne spievané v krčme (piesne č. 41, 54), balady (pieseň č. 36), piesne s rodinnou tematikou a i. (piesne č. 3, 27, 34);

5. *hry detí* (piesne č. 1, 21, 23, 37, 65);

6. *tanečné príležitosti* – piesne spievané k jednotlivým tancom. Piesne tejto spevnej príležitosti zahŕňajú tematicky rôznorodé nápevy: príkladom je aj veľká skupina piesní dievockých a mládenec-kých, spievaných v prestávkach na tanečných zábavách, na svadbách a pod. (piesne č. 2, 32, 47).

Z hudobného hľadiska môžeme piesne skúmaných regiónov rozdeliť na vývojovo staršie piesne (tzv. *piesne predharmonické*), piesne modálnej medzivrstvy a novšie piesne, tzv. *piesne harmonické*.⁴ Staršie typy piesní sa viažu na kalendárne, rodinné a pracovné zvykoslovie (chorovodné piesne pri vynášaní Moreny, na Rusadlá, svadobné – spievané cestou na sobáš, zo sobáša, pri prevážaní perín, pri čepčení a i., kosecké, lúčne piesne). Patria medzi ne aj piesne valaské. Najmä v Gemeri tvoria zaujímavú skupinu pies-

⁴ Termínom *staršie piesne*, ako aj ďalšími súvisiacimi pomenovaniami objavujúcimi sa v tejto kapitole (*piesne harmonické* atď.) sa odvolávame na členenie slovenských ľudových piesní uvedené v závere predošlej kapitoly (Niekoľko slov o ľudovej piesni).

ne modálne, charakteristické predovšetkým ich špecifickým tónovým obsahom (napr. dórske piesne). S novšími piesňami sa stretávame hlavne vo vzťahu k tanečnej, novodobej módnjej vlne čardášov, ktoré sa po niekdajšom Uhorsku šírili od polovice 19. storočia.

Najvýraznejším špecifickým znakom horehronskej hudobnej kultúry je viachlasný spev. Najsvojráznejší typ badať v obciach Telgárt a Šumiac (pieseň č. 13), čo pravdepodobne súvisí s uplatňovaním východného obradu na cirkevných liturgiách (vylúčenie sprievodného hudobného nástroja). Liturgický zborový spev Šumiacanov a Telgártanov bol ešte v minulom storočí nápadne podobný spevom ľudovým (ťahavé kosecké, hólne piesne v interpretácii mužov).

Na Horehroní sa vyskytovalo niekoľko typov viachlasného spevu. Výrazne sa vyčleňoval mužský viachlas, ktorý bol pestrejší, výraznejší, vyznačujúci sa veľkou improvizatnosťou vo vedení hlasov. Podobne ako na celom Slovensku, aj tu bolo časté paralelné tercovanie,⁵ ovplyvnené harmonickým ctením (pieseň č. 2). Starším typom viachlasu bol jednohlasný skupinový spev, ktorý sa v určitých úsekoch prechodne rozdvajil, najčastejšie do tercií, ale aj sekundy, a opäť vrátil do jednohlasného prednesu (pieseň č. 8).

Pre mužskú i ženskú interpretáciu piesní boli charakteristické sólové predspevy jednotlivých slôh, resp. refrénov, pričom v skupinových úsekoch sa speváci pridávali improvizatívne, nejednotne, nie na ustálených miestach, niekedy i uprostred slova.

Viachlas vo svojej rozvinutej troj- či štvorhlasnej podobe sa pôvodne nevyskytoval v horehronských obciach západne od Telgártu. Dnes sa tu s ním stretávame predovšetkým vďaka vplyvu folklorizmu

a z pohľadu spevákov vďaka zvýšenej atraktivite takto interpretovaného repertoáru. Viachlasný spev absentoval, resp. sa len príležitostne vyskytoval v obciach bielohandelcov, čiernohandelcov i obciach horného Pohronia. Z hľadiska uplatňovania viachlasu tak v minulosti nebola vokálna kultúra Horehronia homogénna, aj keď sa bližšie k súčasnosti a smerom do budúcnosti takou stáva.

Z hľadiska tvorby tónu pri vokálnej interpretácii sa na Horehroní vo všeobecnosti používa otvorený hrdelný tón (vo svojej typickej podobe vo východohorehronských obciach), ktorý smerom na západ až k strednému Pohroniu stráca na intenzite. Podobná tvorba tónu je typická aj pre hornogemerské obce so zvláštnosťou zapájania prfnosných a hlavových dutín. Stredogemerské a malohontské piesne sú aj pod vplyvom maďarského halgató charakteristické kultivovaným hlasovým prejavom spevákov, neforsirovaným tónom či zmyslom pre malé interpretačné nuansy.

Na väčšine územia Gemera sa s viachlasným spevom stretávame v menej rozvinutej forme. Podobný princíp tvorby viachlasu ako vo východohorehronských obciach sa uplatňuje predovšetkým v geograficky blízkom hornom Gemeri (obce Rejdová, Vyšná Slaná, Vlachovo, Gočovo, Gemerská Poloma atď.). V rámci vokálnej kultúry je na Malohonte zdokumentovaný len jednohlasný prejav s dôrazom na individuálny, sólový prednes spevákov. So skupinovým spevom sa tu stretávame menej často. Stredný Gemer je charakteristický dvojhlasným spevom najčastejšie v paralelných terciách, pričom v súčasnosti už aj tu prevláda jednohlas (pieseň č. 42). Zjednodušene povedané, čím ďalej na území Gemera smerom od Malohontu postupujeme na východ, tým bohatšiu viac-

⁵ *Tercovanie* = sprievod k vedúcemu hlasu vo vrchných alebo spodných terciách

hlasnú tradíciu nachádzame (príklad viac-hlasného spevu z Rejdovej: pieseň č. 66).

Na Horehroní sa z ľudových hudobných nástrojov najviac používali pastierske hudobné nástroje (rôzne druhy zvoncov, pastierskych palíc, chrastivé palice, píšťaly, gajdy), obradné a detské nástroje (rapkáče, klopačky, drumble, rôzne rastlinné piskáče a píšťalky – využívajúce sa napr. pri piesňach č. 21, 23) a malá, ale veľmi intenzívne zastúpená skupina sláčikových nástrojov. Používali sa predovšetkým pri hre do tanca. Na Slovensku kedysi dominantné gajdy od konca 19. storočia začali postupne vytlačať sláčikové hudobné zariadenia. Nerómske sedliacke muziky (troj-, štvorčlenné) doplnili cigánske kapely v tradičnom obsadení – prvé, druhé husle, *kontra*⁶, kontrabas, v niektorých pribudol i cimbal. Dominantou repertoáru týchto kapiel (spomeňme aspoň *Štrnástovcov* z Helpy, *Pokošovcov* zo Šumiaca, *Harvanovcov* z Telgártu či *Šukovcov* z Čierneho Balogu) boli predovšetkým tanečné piesne.

Pre pastierske oblasti Gemera boli takisto typické ľudové hudobné nástroje – v celej oblasti vrátane Malohontu našli svoje uplatnenie pastierske píšťaly (v niektorých obciach Malohontu sa vďaka migrácii obyvateľov z Podpoľania udomácnila fujara). Rovnako rozvinutý tu bol i detský inštrumentár. Práve pre Malohont boli už na začiatku 20. storočia typické rómske cimbalové hudby, ktorých rodinná hudobná tradícia tu pretrváva dodnes (medzi najznámejšie patria muzikantské rody *Radičovcov* a *Cibuľovcov* z Kokavy nad Rima-

vicou). V Klenovci pôsobila (a ešte aj v súčasnosti pôsobí) takisto rodinná kapela (z viacerých rómskych rodov), ktorej najvýraznejším reprezentantom bol primáš *Imrich Oláh-Dróto*. Ľudové hudby sa na Gemeri profilovali na rozdiel od iných regiónov veľmi skoro. V 20. storočí tu však v porovnaní s Horehroním pôsobilo menej sláčikových hudieb, resp. cimbalových – gemerské obce pozývali obyčajne na zábavy rómske kapely z Dobšinej, Vlachova alebo Horehronia. Z hľadiska pôsobenia gemerských cimbalových hudieb patrí k najvýznamnejším kapela Jána Jasenku zo Sirka, ktorá pôsobila v druhej polovici 20. storočia.

Tradičná tanečná kultúra pretrvávala na Horehroní ešte v prvej polovici 20. storočia vo svojich pôvodných podobách aj pod silným tlakom módného vplyvu novších tancov. Charakteristickým znakom horehronských tancov sú *dupáky* (vydupávanie rozličných rytmicky diferencovaných motívov).

Zo starších tancov⁷ zaznamenávame na Horehroní dievčenské chorovody⁸ (pri vynášaní Moreny, na Rusadlá – *kačierina*, pri svätení poľa – pieseň č. 6), ženské kolesové tance (pieseň č. 9), mužské tzv. *parobské kolá* (pieseň č. 17) a zmiešané kolesá (Pohorelá, Helpa: pieseň č. 5; Závadka, Polomka). Ešte aj dnes sú vo všetkých obciach prítomné staršie krútiče tance: *do vysoka, do skoku* – tanec v páre, *popod ruku* – tanec v trojiciach v Telgárte a Šumiaci), mužský šórový tanec, resp. *parobský* (pieseň č. 4), odzemkové tance (*hajduk, Jánošíkov tanec, čuškový*) a zá-

⁶ *Kontra* = funkčné pomenovanie pre hráča realizujúceho hudobný sprievod k danej melódii. Jeho hudobným nástrojom sú husle, dnes predovšetkým viola.

⁷ Viac informácií o tradičnej tanečnej kultúre na Slovensku a typologickým rozdelení ľudových tancov nájdete v publikácii S. Dužeka a B. Garaja (2001).

⁸ *Chorovody* patria do dievčenského tanečného repertoáru spätého s jarným obdobím: dievčatá spievajúc kráčali vo dvojiciach (brániky) alebo pochytané vedľa seba za ruku a vytvárali rôzne útvary (rady, vlnovky, „hadíky“, kolesá a i.).

bavno-súťaživé tance (*harmatanec, ponad fľašku, čipukre* z Pohorelej a Helpy).

Z novších tancov prenikal od začiatku 20. storočia na Horehronie *novouhorský čardáš*,⁹ ktorý šíрили predovšetkým obyvatelia robotníckych osád (Pohorelská Maša, Nová Maša, Vaľkovňa). Popri *čardáši* sa presadili aj tzv. *párové* tance – *vaľčičky, polky, šimi a foxy*.

Pre priebeh krúživých tancov (s výnimkou chorovodov, čipukrov a novších párových tancov) platia určité zákonitosti. Tanec sa začína predspevom jedného speváka, ku ktorému sa postupne pridávajú ostatní spolu s hudbou v miernom tempe. Pre tanec v rýchlom tempe je charakteristické voľné cifrovanie, krútenie, príp. tleskanie či dupanie. Po niekoľkých odohraných strofách melódie sa tempo opäť mení na krokové, kde znova zohráva dominantnú úlohu spev tanečníkov. Striedanie pomalého a rýchleho tempa sa počas jednej tanečnej *rundy* viackrát opakuje.

Tanečná kultúra obcí bielych a čiernych handlí čiastočne inklinuje k podpoľianskej tanečnej oblasti. S horehronskou kultúrou má spoločné striedanie rýchlych a pomalých častí krúživých tancov starého štýlu (*do vysoka* – pieseň č. 18, *koleso* – pieseň č. 7), no i v novšom tanci (*čardáš, na dva kroki*), v menšej miere sa vyskytujú dupavé motívy, oproti tomu však výrazne vystupuje do popredia mužské sólové spievanie a tanečné cifrovanie pred muzikou (*rozkazovačky, do vysoka* v obci Čierne Balog), ktoré naopak na Horehroní nie je natoľko rozvinuté. V handelských obciach sa zachovali aj kolektívne odzemkové tance (*pod hajduke* – pieseň č. 25). V obciach horného Pohronia sa v tanečnej kultúre odrazil vplyv mestského a remeselníckeho prostredia (*debnárski tanec*

v Ľubietovej, *šusterskí* v Sielnici a i.).

V obciach Gemera zaznamenávame staršie tance (*popod ruky* – chorovod, *koleso*: pieseň č. 38; *palicový tanec* z Rejdovej, *zvoncový tanec* vo Vyšnej Slanej, kolesové tance vo všetkých obciach, staršie krúživé tance – *hore*: pieseň č. 41 z horného Gemera, odzemkové tance – *hajduchovanie, cindruška* v Muráni). V oveľa širšej miere sa tu od konca 19. a začiatku 20. storočia uplatňovali krúživé tance nového štýlu a párové tance: *čardáš* vo všetkých obciach, *vašvárička – verbunk, vaľčik, štvorylka, polka, mazúrka, klamaný, hrozíaci* a i.

V malohontskej oblasti sú z hľadiska tanečnej kultúry zaujímavé obce Kokava nad Rimavicou a Klenovec, ktoré do veľkej miery korešpondujú s tradíciami podpoľianskej oblasti. Výnimočným tancom je *redik* – tanec na kolenách (*redíkanie* – premiestňovanie salaša na nové pasienky, znázorňuje pomalé a náročné sťahovanie stáda), *šuchon* (krúživý tanec starého štýlu v miernom tempe: pieseň č. 62) a *drgon* (tancovaný v rýchлом tempe), ktoré tvoria nedeliteľný celok. Jedným z najobľúbenejších novších zábavných tancov boli *rontouka* (tzv. *strofický tanec*) alebo *Mariška* (pieseň č. 63), ktoré sa ešte v päťdesiatych rokoch minulého storočia na Malohonte tancovali na svadbách a zábavách.

Vokálna i tanečná kultúra regiónov bývalej Gemerskej župy je veľmi bohatá a rozmanitá. Tento spevník predstavuje stručný náhľad do jej špecifik, no predovšetkým do jej nezameniteľnej podoby a krásy. Podrobnejšie a presnejšie informácie čitatelia nájdu v niektorej z odporúčaných publikácií, ktoré sa tejto téme kvalifikovane venujú.

⁹ Pod označením *čardáš* rozumieme na Horehroní okrem najznámejšieho reprezentanta novouhorskej tanečnej kultúry i tzv. krúživé tance starého štýlu, pre ktoré sa označenie tohto, pôvodom mladšieho módného tanca vďaka niektorým spoločným prvkom zaužívalo.

Zoznam publikácií použitých pri tvorbe kapitoly Niekoľko slov o ľudovej piesni

- Bartók, B.: Slovenské ľudové piesne 3. Bratislava 2009.
 Beňušková, Z. a kol.: Tradičná kultúra regiónov Slovenska.
     Prehľad charakteristických znakov. Bratislava 1998.
 Blaho, J.: Záhorácke piesničky. Bratislava 1948 – 1986.
 Burlasová, S.: Ej, prišli sme, prišli sme na pole družstevné. Bratislava 1980.
 Burlasová, S.: Ľudová pieseň na Horehroní. Bratislava 1987.
 Burlasová, S.: Vojenské a regrútske piesne. Bratislava 1991.
 Elscheková, A., Elschek, O.: Úvod do štúdia slovenskej ľudovej hudby. Bratislava 2005.
 Galko, L. (zost.): Slovenské spevy I – VII. Bratislava 1972 – 1989.
 Gašparíková, V. (ed.): Horehronie. Bratislava 1988.
 Jágerová, A. (zost.): Škola ľudového spevu II. Zvolen 2002.
 Plicka, K.: Eva Studeničová spieva. Martin 1984.
 Urbancová, V.: Lúčne piesne – trávničky. Bratislava 2005.

Ďalej uvádzame publikácie, ktoré sme použili pri tvorbe textu regionálne zameranej kapitoly. Okrem spomenutých prameňov obsahuje zoznam literatúry bibliografické údaje publikácií venovaných problematike folklóru, ľudovej piesni alebo charakteru tradičnej kultúry a speváckej tradícii priamo na Horehroní (a hornom Pohroní) či v Gemeri-Malohonte.

Publikácie zamerané na problematiku hudobného folklóru a ľudovej piesne

- Dúžek, S., Garaj, B.: Slovenské ľudové tance a hudba na sklonku 20. storočia.
     Bratislava 2001.
 Elschek, O.: (heslá) Etnomuzikológia, Hudobná folkloristika, Ľudová pieseň,
     Nástrojová hudba, Tanečná hudba.
     In: Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska I., II. Bratislava 1995.
 Elscheková, A., Elschek, O.: Slovenské ľudové piesne a nástrojová hudba. Antológia.
     Bratislava 1982.
 Elscheková, A., Elschek, O.: Úvod do štúdia slovenskej ľudovej hudby. Bratislava 2005.
 Jágerová, A. (zost.): Škola ľudového spevu I. Zvolen 2001.
 Jágerová, A. (zost.): Škola ľudového spevu II. Zvolen 2002.
 Kresánek, J.: Slovenská ľudová pieseň zo stanoviska hudobného. 1. časť.
     Bratislava 1951.
 Leng, L.: Náuka o slovenskom hudobnom folklóre. Bratislava 1977.
 Leng, L.: Slovenský hudobný folklór. Bratislava 1961.
**Ďalšie publikácie venované kultúrno-historickým kontextom vývoja regiónov
 a pramene piesňového repertoáru**
- Bartók, B.: Slovenské ľudové piesne I. zväzok. Bratislava 1959.
 Bartók, B.: Slovenské ľudové piesne II. zväzok. Bratislava 1970.
 Bartók, B.: Slovenské ľudové piesne III. zväzok. Bratislava 2007.

- Beňušková, Z. a kol.: Tradičná kultúra regiónov Slovenska. Bratislava 1998.
- Burlasová, S.: Ľudová pieseň na Horehroní. Opus, Bratislava 1987.
- Burlasová, S.: Vojenské a regrútske piesne. Bratislava 1991.
- Demo, O.: Z klenotnice slovenských ľudových piesní. Bratislava 1981.
- Galko, L. (zost.): Slovenské spevy (7 zv.). Bratislava 1972-1989.
- Gašparíková, V. (ed.): Horehronie. Bratislava 1988.
- Gemer-Malohont. Panoráma ľudovej piesňovej a hudobnej kultúry. Bratislava 1993.
- Herich, O. (zost.): Piesne horného Gemera. Rožňava 2001.
- Herich, O. (zost.): Piesne stredného Gemera. Revúca 1998.
- Herich, O., Molent, J. (zost.): Spievajúci Šumiac. Šumiac 2004.
- Horák, G.: Nárečie Horehronia. In: Slovenský národopis, 13, 1965, č. 2-3, s. 235-286.
- Mázorová, M., Ondrejka, K.: Slovenské ľudové tance. Bratislava 1991.
- Ondrejka, K.: Tance, obyčaje a piesne Gemera. Rožňava 2005.
- Piesne z Telgártu. Prvý výber ľudových piesní. Telgárt 2001.
- Pohronie. Panoráma ľudovej piesňovej a hudobnej kultúry. Sprievodné texty. Bratislava 1981.
- Poloczek, F. (zost.): Slovenské ľudové piesne (2. zv.). Bratislava 1952.
- Poloczek, F. (zost.): Slovenské ľudové piesne (3. zv.). Bratislava 1954.
- Ratkoš, P.: Osídlenie a hospodársky vývoj Horehronia do začiatku 18. storočia. In: Slovenský národopis 13, 1965, č. 2-3, s. 135-172.
- Repčok, Š.: Kronika organizovaných foriem folklóru v Kokave nad Rimavicou. Bratislava 2002.

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

V notových zápisoch piesní v tomto spevníčku sa používajú rozličné grafické označenia a symboly. Niektoré z nich si vysvetlíme, aby boli zrozumiteľnejšie a ľahšie sa s piesňami pracovalo.

♩ = 120 *rezko* označenie tempa, ktorým sa vyjadruje rýchlosť, akou je vhodné danú pieseň interpretovať. Číslo uvedené za štvrtovou notou naznačuje, koľko nôt tejto dĺžky sa v rámci melódie danej piesne doslova „zmestí“ do časového intervalu jednej minúty (čím je číslo väčšie, tým sa pieseň spieva rýchlejšie). Číselné označenie dopĺňa slovné vyjadrenie tempa, resp. charakteru prednesu

(♩ = 88) *voľne, pomaly* číselné tempové označenie v zátvorke pomáha určiť orientačnú dĺžku jednej štvrtovej hodnoty, hoci tá môže v piesni, v rámci naznačeného „voľného“ prednesu, do istej miery kolísat

♩ = 110/180 *miernel/rezko* takéto tempové označenie v zápise piesne znamená, že daný nápev sa zvyčajne interpretuje v dvoch rôznych tempách, a to prevažne vzhľadom na jeho priamu väzbu na dvojtempový ľudový tanec

◡ *koruna, fermáta*; uvedená značka pomerne výrazne predlžuje tón, nad ktorým je umiestnená

 noty s malými hlavičkami a s nôžkami rovnakého smeru znázorňujú druhý hlas k danej melódii

 číslo v úvode taktu znamená, že v iných strofách piesne môže mať daný takt alebo viac nasledujúcich taktov iný hudobný obsah. Ten je notačne znázornený v samostatnej osnove pod notovým zápisom piesne. Práve číslo pre neho určené poukazuje na miesto v zápise piesne, na ktoré sa daná zmena viaže

G veľké písmeno znamená durový kvintakord

g malé písmeno znamená molový kvintakord

G⁷ veľké písmeno s číslom 7 znamená dominantný septakord

Gzm veľké písmeno + písmená „zm“ znamenajú zmenšený kvintakord

G/E⁷ lomka medzi akordickými značkami vyjadruje, že na danom mieste si možno vybrať medzi dvomi rôznymi akordmi

HOREHRONIE A HORNÉ POHRONIE

Braváčovo
Čierny Balog
Heľpa
Nemecká
Pohorelá
Polomka
Šumiac
Telgárt
Závodka nad Hronom

GEMER - MALOHONT

Čierna Lehota	Rakovnica
Gemerská Poloma	Ratkovské Bystré
Hrlica	Rejdová
Chyžné	Sirk
Klenovec	Turčok
Kokava nad Rimavicou	Vlachovo
Magnezitovce	Vyšná Slaná
Mokrá Lúka	
Muráň	

Abecedný zoznam všetkých piesní

A f tej Slanej
A pod hájom
A ti Cigán
A ti, Maruš
A vi mojo
A tam hore
Bula edná stará dova
Dávalo dieuša husom
Dobre mi je, dobre
Dostal som ja
Ej, deže si mi, milí
Ej, haje, haje
Ej, Janík, Janík
Ej, mau som peknú
Ej, ponat košariska
Ej, tusa, tusa
Gajdujte, gajdički
Hajóki, hajóki
Hoc aj tota Heľpa
Hojže, bača
Hruški, hruški
Id'e kačer po šašiňe
Idú, idú, súkeňfici
Išla Martina
Išou bi som na frej
Keť sa hora rozvíjala
Keť si ja zaspievam

Keť som huski pásla
Keť te budu čepčiť
Koj som húski pásla
Koj som išól zes Turšok
Koj som pásol kone
Komuže je lepšie
Kosi mil', kosi
Kosi zajac otavu
Koť som ja maua bivaua
Lastoviška ľieta
Mán já lúsku
Mlinare, mlinare
Moj oťec, moja mať
Na Rimave šati prala
Na tom našom dvore
Na zelenej luke
Naprostred d'edín
Naša pani majstrova
Nebo i zemľa
No ľen, koňik
Oči, oči, čierne oči
Orie Janík pod horou
Oveška, oveška
Pada dišť, pada dišť
Pod obločkom piskaju
Skočila mi miška
Stala sa v Braváčom

Šesť mieškou, orieškou
Tá Mariška, tá, tá
Ťaško tomu rubárovi
Trďikouci, kebi prišli
U našej gazďiňi
Už na placu trúbi
V ňemečianskej krčmički
Veje vietř pšeno
Verškom, koniček moj
Z Bresťinek žech z šel
Za vaš'm stol'm
Zahrajže mi, zahraj
Zapálili sã šerešňie
Zapášila som se
Zasej mi, Janičku
Zasiala som do záhradi

HOREHRONIE

1. A ti, Maruš 28
2. Dobré mi je, dobre 29
3. Dostal som ja 30
4. Ej, ponat košariska 31
5. Hoc aj tota Hel'pa 32
6. Ide kačér po šašiře 33
7. Keť sa hora rozvřjala 34
8. Keť si ja zaspievam 35
9. Kosi mil', kosi 36
10. Koť som ja maua bivaua 37
11. Mlinare, mlinare 38
12. Moj otec, moja mať 39
13. Na tom našom dvore 40
14. Na zelenej luke 41
15. Naprostred d'edřin' 42
16. No řen, kořnik 43
17. Nebo i zemřa 44
18. Oči, oči, čierne oči 46
19. Pada dišť, pada dišť 47
20. Pod obločkom piskaju 48
21. Skočila mi miška 49
22. Stala sa v Bravacom 50
23. Šesť mieškou, orieškou 51
24. Ťaško tomu rubárovi 52
25. Trďikouci, kebi priřli 53
26. U našej gazďiři 54
27. V řemečianskej krčmički 55
28. Z Bresřinek žech zřel 56
29. Za vařím stol'm 57
30. Zahrajže mi, zahraj 58

GEMER

31. A ř tej Slanej 60
32. A pod hájom 61
33. A tam hore 62
34. A ři Cigán 63
35. A vi moje 64
36. Bula edná stará dova 65
37. Dávalo d'ieuša husom 66
38. Ej, deže si mi, milř 67
39. Ej, haje, haje 68
40. Ej, Janík, Janík 69
41. Ej, mau som peknú 70
42. Ej, tusa, tusa 71
43. Gajdujte, gajdički 72
44. Hajóki, hajóki 73
45. Hojže, bača 74
46. Hruški, hruški 75
47. Idú, idú, súkeřfici 76
48. Išla Marina 77
49. Išou bi som na frej 78
50. Ket som huski pásła 79
51. Ket te budu čepčit 80
52. Koj som húski pásła 81
53. Koj som išól zes Turřok 82
54. Koj som pásol kone 83
55. Komuže je lepřie 84
56. Kosi zajac otavu 85
57. Lastoviřka lieta 86
58. Mán ja lúřku 87
59. Na Rimave řati prala 88
60. Naša pani majstrova 89
61. Orie Jařík pod horou 90
62. Oveřka, oveřka 91
63. Tá Mariřka, tá, tá 92
64. Už na placu trúbri 93
65. Veje vietř přeno 94
66. Verřkom, koniček moj 95
67. Zapálili sa řereřie 96
68. Zapářila som se 97
69. Zasej mi, Janičku 98
70. Zasiala som do záhradi 99

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

Horehronie

1 A ti, Maruš

♩ = 100 *mierne, krokom*

Heľpa (Horehronie)
detská hra

A ti, Ma - ruš, stoj fko - ľe, stoj fko - ľe,
ru - žo - va - ni vie - nok, ru - žo - va - ni vie - nok no - vi,
ma pe - ňia - ški, gdo je zdra - vi, ru - žo - va - ni vie - nok.

1. A ti, Maruš, stoj f koľe, stoj f koľe, ružovani vienok,
ružovani vienok novi, ma peňiaški, gdo je zdravi, ružovani vienok.
2. A komu sa skloňit' maš, skloňit' maš, ružovani vienok,
ružovani vienok novi, ma peňiaški, gdo je zdravi, ružovani vienok.
3. A koho maš poboskať, poboskať, ružovani vienok,
ružovani vienok novi, ma peňiaški, gdo je zdravi, ružovani vienok.

♩ = 120 *mierne, krokom*Polomka (Horehronie)
k dievčenskému/ženskému *kolesu*

D E7 A A7 D E E7 A A7

Do-bre mi je, do - bre, pri ma - t'e - ri mo - jej,

D e A A7 D

ej, ja - ko - ze mi bu - d'e, su - haj - ko, pri tvo - jej.

1. Dobre mi je, dobre,
pri maťeri mojej,
! ej, jakoze mi buďe,
suhajko, pri tvojej. :!

2. Pri maťeri mojej,
vinko popijaju,
! ej, a pri tvojej, suhaj,
voďicki ziadaju. :!

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

3 Dostal som ja

Braväcovo (Horehronie - Biele Handle)
mužská, pri rôznych príležitostiach

♩ = 115 *mierne, krokom*

Do - stal som ja pre - ža - lo - snú no - vi - nu,
že ja mu - sím za - na - ha - ťi ro - d'í - nu,
že ja mu - sím na d'äl - ší čas va - ndro - vať,
svo - ju mi - lú aj ro - d'í - čou za - na - hať.

- Centrum pre tradičnú
mužskú pieseň
1. Dostal som ja prežalosnú novinu,
že ja musím zanahať rodinu,
l: že ja musím na ďalší čas vandrovať,
svoju milú aj rodičou zanahať. :|
  2. Ešte puojďem do cintora tmavého,
kláknem na hrop svojho oca starého,
l: fstávaj, oče, fstávaj z hrobu tmavého,
uzri sina za vojačka vzjaného. :|
  3. Darmo kričíš, darmo voláš na ňeho,
ñepočuješ viacej hlasu od ňeho,
l: len čo sa ťi hlas vo vetre ozíva,
zbohom, sin muoj, naj ťi Pán Boch pomáha. :|

Šumiac (Horehronie)
k šorovému tancu

♩ = 80/140 *mierne, rezko*

Ej, po - nat ko - ša - ri - ska bie - la hus ľe - t'e - la,
ej, či s'te ňe - vi - d'e - ľi, ej, či s'te ňe - vi - d'e - ľi,
mo - jo - ho fra - je - ra, ej, či s'te ňe -
vi - d'e - ľi mo - jo - ho fra - je - ra.

1. l: Ej, ponat košariska biela hus ľetela, :l
ej, či s'te ňevideľi, ej, či s'te ňevideľi, mojoho frajera,
ej, či s'te ňevideľi, mojoho frajera.
2. l: Ej, vid'eľi, vid'eľi, jak f tej krčme pije, :l
ej, čože to za krčmar, ej, čože to za krčmar, čo ho ňevibije,
ej, čože to za krčmar, čo ho ňevibije.
3. l: Ej, valase, valase, ňepuštaj na naše, :l
ej, ľebo ľa moj oťec, ej, ľebo ľa moj oťec, valaškou opaše,
ej, ľebo ľa moj oťec, valaškou opaše.

5 Hoc aj tota Hel'pa

Hel'pa (Horehronie)

k šorovému tancu, ku kolesu

♩ = 85/140 *mierne, rezko*

G D7 G G7 C G7 a

Hoc aj to - ta Hel' - pa na veľ-kej ba - ri - ňe,

a A7 D D7 G

a - ľe su d'ieu - ča - ta ja - ko pi - vo - ňi - je.

1. Hoc aj tota Hel'pa na veľkej bariňe,
l: aľe su d'ieučata jako pivoňije. :|
2. Hoc aj tota Hel'pa medzi aj horami,
l: aľe su tam chlapani jako maľovani. :|
3. Veľ som sa nazdala, že Brezno horelo,
l: a to sa milomu ľičko červeňelo. :|
4. Veľ som sa nazdala, že sa od huor mrači,
l: a to sa milomu začerňeli oči. :|

Centrálna ľudová kultúra

♩ = 80 *mierne, krokom*

Šumiac (Horehronie)
k chorovodu *Kačerina*, na Rusadlá

I - d'e ka - čer po ša - ši - ňe, ši - je či - žmi Ka - ta - ri - ňe.

1. Id'e kačer po šašiňe, šije čižmi Katariňe.
2. Jedno šije, druhvo pare, tretvo d'ieuča na jormare.
3. Ešte bi to nič ňebulo, kobi d'ieuča joho bulo.
4. Aľe d'ieuča je ňie joho, vo Zvoleňu richtarovo.

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

7 Keť sa hora rozvíjala

Čierny Balog (Horehronie - Čierne Handle)
k tancu *koleso*

♩ = 150/210 *mierne/rezko*

D
Ket' sa ho - ra ro - zví - ja - la, ho - ja - ja,
A A D
mam - ka cé - rku za - pľe - ta - la, ťu - há - ja.
D A A⁷ D
Po - pod háj ze - ľe - ní, kto mňa ro -
A E E⁷ A
zve - se - lí, Bo - že muoj mi - ľe - ní.

Centrum pre tradičnú

1. Keť sa hora rozvíjala, hojaja,
mamka cérku zapľetala, ťuhája.
! Popod háj zeľení, kto mňa rozveselí,
Bože muoj miľení. :!
2. Nie ma, mamka, ňie tak tuho, hojaja,
ňebuďem ja vaša dlho, ťuhája.
! Popod háj zeľení, kto mňa rozveselí,
bože muoj miľení. :!

*voľne, pomaly*Závadka nad Hronom (Horehronie)
pri práci v hore, na lúkach

Keť si ja za-spie - vam, pu - sťim do - li - nou hlas, —
po - ču - ješ ma mi - li, oj, — a - ľe ma ňe - po - znaš.

1. Keť si ja zaspievam,
pustím dolinou hlas,
počuješ ma mili,
oj, aľe ma ňepoznaš.
2. Keť si ja zaspievam,
na tom vršku, na tom,
počuješ ma mili,
oj, až gu vaším vratom.
3. Kebi slnko znalo,
jak to tvrdo robiť,
ponahľalo bi sa,
oj, za horu zachodiť.
4. Aľe slnko ňezna,
jak to tvrdo robiť,
tak sa ňeponahľá,
oj, za horu zachodiť.

Centrum pro tradičnú
ľudovú kultúru

Kosi mil', kosi

Pohorelá (Horehronie)

k tancu *koleso*♩ = 155 *rezko*

D

Ko - si mi - l', ko - si, ze - ľe - n' tra - vi - čk',
 G e E7 A e A A7 D
 bo - dej ko - s' zlu - mal po sa - m' pia - ťi - čk'.

1. Kosi mil', kosi, zeľen' travičk',
l: bodej kos' zlupal po sam' piatečk', :|
2. Bodej kos' zlupal, čo b' ju ňekoval,
l: čo b' mi na večer domu privandroval. :|
3. Keď ja vedala, d'e moj mil' kosi,
l: zaňesla b' ch žech mu ve fiertuški roś. :|
4. Šťri flaški piva a piat' pachačk',
l: žeb' me rad vidal, jako kocur mačk'. :|

Centrum tradičnú
ľudovú kultúru

♩ = 80 *mierne, krokom*Telgárt (Horehronie)
dievčenská/detská, pri pasení husí

e H⁷ e
 Kot' som ja ma - ua bi - va - ua,
 G G D⁷ G
 kot' som ja ma - ua bi - va - ua,
 G H H⁷ e
 bieu - je hu - ski som pa - sa - ua,
 e B(zm) H H⁷ e
 bieu - je hu - ski som pa - sa - ua.

1. l: Kot' som ja maua bivaua, :|

l: bieuje huski som pasaua. :|

2. l: Jak som tie huski pasaua, :|

l: visoko som sa kasaua. :|

3. l: Poviše, nižé kolena, :|

l: ej, d'e travička zelena. :|

4. l: Jak som sa domu vraciaua, :|

l: jedna huska mi skapaua. :|

11 Mlinare, mlinare

(♩ = 110) *voľne*

Heľpa (Horehronie)
svadobná, pri *snímaní venca*

Mli - na - re, mli - na - re, za - sta - vuj - ťe rie - ki,
muoj vie-nok ze - ľe - ni, do - lu vo - dou ľe - ťi.

1. Mlinare, mlinare, zastavujte rieki,
! : muoj vienok zeľeni dolu vodou ľeťi. :!
2. Muoj vienok zeľeni, moja zlata parta,
! : pre ťebja, beťaru, pre ťebja uviadla. :!

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

♩ = 120 *rezko*Polomka (Horehronie)
k tancu *koleso*

Moj o - ťec, mo - ja mať pot ko - chom si se - pcu,
ra - d'i bi ma vi - dať a chla - pci ma ňe - chcu.

1. Moj otec, moja mať pot kochom si sepcu,
!: raďi bi ma viďať a chlapi ma ňechcu. :!
2. To moje srdiecko takuo roziaľenuo,
!: jako to zeliesko v ohni rospaľenuo. :!
3. Este to zeliesko kovacik roskuje,
!: to moje srdiecko ňik ňepolutuje. :!

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

13 Na tom našom dvore

Šumiac (Horehronie)
k tancu *koleso*

$\text{♩} = 80/130$ *mierne/rezko*

Na tom na - šom dvo-re fše pi - ska - ňa sto - ji,
a - ľe na - šo dve-re ňi - kto ňe - o - tvo - ri.
A - ľe na - šo dve-re, a - ľe na - šo dve - re
ňi - kto ňe - o - tvo - ri, ňi - kto ňe - o - tvo - ri.

1. Na tom našom dvore fše piskaňa stojí,
aľe našo dvere ňikto ňeotvori.
! : Aľe našo dvere :! : ňikto ňeotvori. :!

2. Kvitľi bi mi ruže popod našo stienki,
aľe mi ňemožu pre šumjackie d'ieuki.
! : Aľe mi ňemožu :! : pre šumjackie d'ieuki. :!

3. Kvitla bi mi ruža, kvitla bi mi biela,
aľe mi ňemože pre mojho frajera.
! : Aľe mi ňemože :! : pre mojho frajera. :!

4. Mala som frajera, volaľi ho Jankom,
aľe ho zabiľi na peci vahankom.
! : Aľe ho zabiľi :! : na peci vahankom. :!

♩ = 110/180 *mierne/rezko*Telgárt (Horehronie)
svadobná

Na ze - le - nej lu - ke ko - pa se - na,
fče - ra bu - ua d'ieu - ka, dňes je že - na.

1. l: Na zelenej luke kopa sena, :|
l: fčera buua d'ieuca, dňes je žena. :|
2. l: Na zelenej luke strom košati, :|
l: fčera buu parobok, dňes ženati. :|
3. l: Na zelenej luke sedí zajac, :|
l: prebera noškami kelo najviac. :|
4. l: I ja bi tak i ja preberaua, :|
l: kobi takie lachkie noški maua. :|

Centrum ľudových kultúru

15 Naprostred d'ed'in'

Pohorelá (Horehronie)
k tancu čardáš, alebo koleso

♩ = 125/170 *mierne/rezko*

D h e E⁷ A⁷ D
Na - pro - sred d'e - d'i - n'

h e E⁷ A⁷ D
v' - sta - ve - na maj - ka,

A E⁷ A⁷ D D⁷ h
uš se mi v' - da - va

E E⁷ A
ve - rna ka - ma - ra - tka.

Centrum pre tradičnú

1. Naprostred d'ed'in' v'stavena majka,
! : uš se mi v'dava verna kamaratka. :!
2. Kamaratki moje, pekňe vom ďakujem,
! : s koš'ela, z' šoru se vom v'stupujem. :!
3. A teraz uš pujďem, pujďem, povandrujem,
! : komu se ja, komu, pekňe poďakujem. :!
4. Komu b'ch ja, komu, pekňe ďakovala,
! : tej mojej ma'eri, čo me v'chovala. :!

♩ = 110 *mierne, krokom*Polomka (Horehronie)
k tancu *parobské kolo*

g C7 F

No - ľen, ko - ňik, no ľen da - ľej,

B B D7

no - ľen, ko - ňik, no ľen da - ľej,

g c ciszm D D7 g

hej, naj-d'em ťi ja ťe - plu sta - jeň.

1. l: Noľen, koňik, noľen daľej, :!
l: hej, najďem ťi ja ťeplu stajeň. :!

2. l: Mňe ňetreba stajeň ťepla, :!
l: hej, aľe ťebe d'ieuka pekna. :!

3. l: Ti sa najes s taňjericka, :!
l: hej, a mňe d'avas zo saľicka. :!

4. l: Ti si zajďes do krcmicki, :!
l: hej, a mňa nahas bez vod'icki. :!

5. l: Ti sa vispis v striebre, zlaťe, :!
l: hej, a mňe nahas nohi v blaťe. :!

17 Nebo i zemľa

*pomaly, krokom*Telgárt, Šumiac (Horehronie)
muži a ženy, gréckokatolícka koleda

Ne - bo i ze - mľa, ne - bo i ze - mľa,
ni - ni to - rže - stvu - jut,
a - nhe - li, ľu - de, a - nhe - li, ľu - de,
ve - se - lo pra - zdnu - jut.
Chri - stos ro - d'il - sja, Boh vo - plo - til - sja,
an - he - li spi - va - jut, ca - ri - je vi - ta - jut,
po - klo - nu o - da - jut, pa - sti - ri i - hra - jut,
ču - do, ču - do, po - vi - da - jut.

1. Nebo i zemľa, nebo i zemľa, nini toržestvujut,
anheli, ľude, anheli, ľude, veselo prazdnujut.
Christos rodľilsja, Boh voplotľilsja,
anheli spivajut, carije vitajut,
poklonu odajut, pastiri ihrajut,
čudo, čudo, povidajut.
  2. Vo Viflejemi, vo Viflejemi, vesela novina,
čistaja Ďiva, čistaja Ďiva, porodľila Sina.
Christos rodľilsja...
  3. I mi roždenu, i mi roždenu Bohu poklon dajme,
slava vo višňich, slava vo višňich, Jemu zaspivajme.
Christos rodľilsja...
-
1. *Ñebo zo zemou, ñebo zo zemou, teras oslavuju,*
aňjeli z ľudmi, aňjeli z ľudmi, spolu sa raduju.
Kristus zrodľil sa, Boch stelesňil sa,
aňjeli spievaju, krali ho vitaju,
vrucňe sa klaňaju, pastieri mu hraju,
d'ivné zvesti vipravaju.
  2. *V Betleheme je, v Betleheme je vesela novina,*
prečista Panna, prečista Panna, porodľila Sina.
Kristus zrodľil sa...
  3. *Narodeneho, narodeneho Krista privitajme,*
slava na visosťiach, slava na visosťiach, Bohu zaspievajme.
Kristus zrodľil sa....

18 Oči, oči, čierne oči

Čierny Balog (Horehronie - Čierne Handle)
k tancu *do vysoka*

♩ = 110/200 *mierne/rezko*

D

O - či, o - či, čie - rne o - či,

E E7 A

čo mám s va - mi ro - biť.

D D7 G E E7

Ne - chcú spať, ňe - chcú spať,

A A7 D A7 D

ľen po fra - ji cho - d'iť.

Centrum pre tradičnú
ľudovú

1. Oči, oči, čierne oči,
čo mám s vami robiť.
! : Ňechcú spať, ňechcú spať,
ľen po fraji choďiť. :!

2. A ja som ťi povedala,
povedala dávno,
! : ňechod'ievaj do nas,
ľebo choďíš darmo. :!

3. Darmo choďíš, darmo choďíš,
darmo do nás kráčaš,
! : darmo si čižmički
vo vodički zmáčaš. :!

$\text{♩} = 180$ *rezko* Telgárt (Horehronie)
k tancu *koleso*

e H e a aiszm H H⁷ e D⁷

Pa-da dišť, pa - da dišť, ve-ra bu - d'e le - ja,

G D D⁷ G D D⁷ G

pa - da dišť, pa - da dišť, ve - ra bu - d'e le - ja,

a G a aiszm H H⁷ e

ve-ra mi u - mo - či mo-jo - ho fra-je - ra.

1. |: Pada dišť, pada dišť, vera buďe leja, :!
|: vera mi umoči mojoho frajera. :!
2. |: Ňepadajže, dižďu, Ňepadajže ešťe, :!
|: bo muoj lubi frajer na dalekej ceste. :!
3. |: Na dalekej ceste v Debreciňe mest'e, :!
|: pantliki kupuje, čo mi podaruje. :!
4. |: Načože mi, načo, čierni pant'el davaš, :!
|: veď ja dost' žalu mam, že mňa zannahavaš. :!
5. |: Daruj mi, šuhajku, gavuončok jariabi, :!
|: buďem ťa spominať až do samej jari. :!

20 Pod obločkom piskaju

Šumiac (Horehronie)
k tancu *koleso*

♩ = 145 *rezko*

Pod o - blo - čkom pi - ska - ju, pi - ska - ju,
pod o - blo - čkom pi - ska - ju, pi - ska - ju,
na - šo d'ieu - ča vo - la - ju, vo - la - ju.

1. Pod obločkom piskaju, piskaju,
l: pod obločkom piskaju, piskaju,
našo d'ieuča volaju, volaju. :!
2. Podže, dieuča, podže von, podže von,
l: podže, dieuča, podže von, podže von,
maš frajerov povni dvor, povni dvor. :!
3. Čo ma po tich na dvore, na dvore,
l: čo ma po tich na dvore, na dvore,
mam krajšoho v komore, v komore. :!
4. Aj tot leži v ňemoci, v ňemoci,
l: aj tot leži v ňemoci, v ňemoci,
ňedožije tej noci, tej noci. :!

21 **Skočila mi miška**

49

♩ = 100 *krokom, rytmicky*Heľpa (Horehronie)
detská hra

Sko - či - la mi mi - ška, mi - ška do škor - ca,
 ňe - da - la ma mam - ka, mam - ka za vdov - ca.
 Pan Boh mi sľu - bu - je, že mi ho da - ru - je,
 je - dno - ho pe - kno - ho mla - d'en - ca.
 Hoj - sa - sa, raj - sa - sa, daj ša - tku spret pa - sa.

Skočila mi miška, miška do škorca,
 ňedala ma mamka, mamka za vdovca.
 Pan Boh mi sľubuje, že mi ho daruje,
 jedného pekneho mlad'enca.
 Hoj-sa-sa, raj-sa-sa, daj šatku spret pasa.

22 Stala sa v Braväcom

Braväcovo (Horehronie)
pri rôznych príležitostiach

♩ = 80 *mierne, krokom*

St - la sa v Bra - vä - com, sta - la sa no - vi - na,
Zu - za Lu - ká - šo - vie mu - ža si za - bi - la.

1. |: Stala sa v Braväcom, stala sa novina, :!
|: Zuzá Lukášovie mužá si zabila. :!
2. |: Keď ho zabýjala, slňiečko svietilo, :!
|: a keď ho zabila, priam sa zarmútilo. :!
3. |: Ej, tí, Zuzi, Zuska, čuos to urobila, :!
|: či pre tie grajciare, čís' ho ňelúbila. :!
4. |: Ňie pre tie grajciare, len pre tú jednu vec, :!
|: že som ja ňemohla na jeho tvár hľadieť. :!
5. |: Dobre tí je, Zuska, f tom ťisovskom zámku, :!
|: Ťisováňia orú a tí sed'íš v chlátku. :!

Telgárt (Horehronie)
detská♩ = 100 *mierne, krokom*

Šešť mie-škou, o - rie-škou, na - zbe - ra - ua som,
i - šua som na ja - rmok, ňe - pre - da - ua som.

Tram - ta - ra - ra - rom, tram - ta - ra - ra - rom,

i - šua som z ja - rmo - ku, za - pua - ka - ua som.

1. Šešť mieškou, orieškou, nazberaua som,
išua som na jarmok ňepredaua som.
! : Tram-ta-ra-ra-rom, tram-ta-ra-ra-rom,
išua som z jarmoku, zapuakaua som. :!
2. Dva mieški jabučok natrhaua som,
išua som na jarmok, popredaua som.
! : Tram-ta-ra-ra-rom, tram-ta-ra-ra-rom,
išua som z jarmoku ňepuakaua som. :!

24 Ľaško tomu rubárovi

Čierny Balog (Horehronie - Čierne Handle)

drevorubačská

voľne, pomaly

D7 G D7 G D
 Ľa-ško to-mu ru-bá-ro-vi za-fčas rá - no fštá-vať,
 D7 G A7 D G
 ve-zme pí - lu aj se-ke-ru, i - d'e klá-t'i ká - ľať.

1. Ľaško tomu rubárovi
začas ráno fštávať,
l: vezme pílu aj sekeru,
ide kláti kálať. :|
2. Jag on kaľe, tak ich kaľe,
až ho ruke bolia,
l: večer pride do kolibi,
fazula surova. :|
3. Pokim si on porozmišľa,
čo si ma uvariť,
l: vezme fajku aj ten dohán,
ide si zapáliť. :|
4. Ľaški život rubárovi
chitro sa pomiňie,
l: ale meno drevorubač,
ničdi nežahňie. :|

Centrum pre tradičnú
ľudskú kultúru

♩ = 100 *mierne, krokom*Čierny Balog (Horehronie - Čierne Handle)
k tancu *hajduch*

D A

Tr - ďi - ko - uci, ke - bi pri - šľi,

E E7 A

a - ľe sa to veľ - mi pi - šňi.

G D A D

A keť pri - šľi, tak za - hra - ľi,

A E7 A A7 D

Ba - lo - ča - ňia tan - co - va - ľi.

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

l: Trďikouci, kebi prišľi,
aľe sa to veľmi pišňi. :l
l: A keť prišľi, tak zahraľi,
Baločaňia tancovaľi. :l

26 U našej gazďiňi

Heľpa (Horehronie)

k tancu *koleso*

♩ = 100/150 *mierne, rezko*

U na - šej ga - zd'i - ňi pes bre - še, pes bre - še,
a - ždaj nam mi - li Boch val' - ka - čou pri - ňe - se.

1. U našej gazďiňi pes breše, pes breše,
! : aždaj nam mili Boch val'kačou priňese. !
2. U našej gazďiňi na stoľe kolače,
! : gdo je pod oblokom, nag aj do ňich skáče. !
3. U našej gazďiňi na stoľe jabluka,
! : gdo je pod oblokom, nag aj id'e dnukaj. !

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

Nemecká (Pohronie)

mužská, pri rôznych príležitostiach

♩ = 85 *mierne, krokom*

g c cis(zm) D D⁷ g

V ňe-me-čian-skej kr - čmi-čki ho - rí o - cot v lam - pi - čki,

Es F B Es C⁷ F B D⁷

hej, a - ko zle ho - rí, a - ždaj je kr - čmár cho - rí,

g g c ciszm D D⁷ g

a - le - bo kr - čmá - ro - čka, tá mo - ja fra - je - ro - čka.

1. l: V nemečianskej krčmički
horí ocot v lampički, :l
l: hej, ako zle horí,
aždaj je krčmár chorí,
alebo krčmáročka,
tá moja frajeročka. :l

2. l: Krčmáročka lievala
a céruška dávala, :l
l: hej, planuo nám dala,
aždaj nás ňepoznala,
do dobrého vínečka
vodički nám naliala. :l

28 Z Brestínek žech zšel

Pohorelá (Horehronie)

mužská, pri rôznych príležitostiach

♩ = 100 *mierne, krokom*

Z Bre - stí - nek žech z' - šel a - ňi ňe - ha - mo - val,
ke - b' ňe to d' - fče, b' l b' ch tam no - co - val.

1. Z Brestínek žech zšel aňi ňehamoval,
l: keb' ňe to d'fče, b'l b'ch tam nocoval. :|
2. Ale mi to d'fče dobre pomahalo,
l: ja volki pogaňal, ono vos trimalo. :|
3. Keť žech zahamoval na t'm pr'fš'm zraze,
l: naras mi rostrhlo tri nov' reťaze. :|
4. Ja reťaze pobral, poklad do ced'ílka,
l: azdaj ich pozvarja Matuš a Jozinka. :|

Centrum kultúrnej
ľudová kultúra

♩ = 84 *mierne, krokom*

Pohorelá (Horehronie)
dievčenská, vianočná koleda

Za va - ším sto - lím se - d'í mla - d'e - ňec,
ke - b' da - ro - val du - kat na ve - ňec.

1. Za vaším stolím sedí mladeňec, keď daroval dukat na veňec.
2. Dal b' mu Pan Boch pekný manželk', Haňičk', Hank', lebo Zuzank'.
3. Za vaším stolím červená ruža, vašej Maruški pekného muža.
4. Ňe tak pekného, jako dobrego, to vom vinšujem zo srca mojgo.
5. Na vašm dvore ze sviňi noha, važmu sinovi bohata žena.
6. Ňe tak bohata, jako gambata, čo s' prechodí po t'm salašu.
7. A t'n salaš je veľmi bohat', každa ovečka stojí sto zlat'.

30 Zahrajže mi, zahraj

Telgárt (Horehronie)

k šorovému tancu

♩ = 85/160 *mierne/rezko*

C G7 C G

Za - hraj - že mi, za - hraj, t'el - gar - ska mu - zi - ka,

G G7 C G7 C

ved' mi už ňe - bu - d'eš, chi - baj do fri - št'i - ka.

G G7 C d G G7 C

Ved' mi už ňe - bu - d'eš, chi - baj do fri - št'i - ka.

1. Zahrajže mi, zahraj, telgarska muzika,
ved' mi už ňebud'eš, chibaj do frištika.
! : Ved' mi už ňebud'eš, :! : chibaj do frištika. :!
2. Zahrajže mi, zahraj, ved' mi možeš zahrat',
veť po mojej smrti šitko možeš zabrat'.
! : Veť po mojej smrti :! : šitko možeš zabrat'. :!
3. Aňi mi ňehrali, aňi ňehudali,
ale mi na vojnu koňička sedlali.
! : Ale mi na vojnu :! : koňička sedlali. :!
4. Chto mňa na vojnu ziau, tot mi koňička dau,
mojej najmilešej na jej veliki žal.
! : Mojej najmilešej :! : na jej veliki žal. :!

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

Gemer

31 A f tej Slanej

Vyšná Slaná (Gemer)
parobská, do tanca

♩ = 100/160 *mierne/rezko*

d Giszm A A⁷ d C⁷
 A f tej Sla - nej bie - li dom,
 F C C⁷ F
 a f tej Sla - nej šu - li, mu - li, ja - vor,
 g A⁷ d A⁷ d
 lip, štip, štaj - lom, zaj - li - ci, zaj - lom,
 d A⁷ d A A⁷ d
 zi - bi, li - ci, bom, bom, bie - li dom.

1. A f tej Slanej bieli dom,
a f tej Slanej šuli, muli, javor,
lip, štip, štajlom, zajlici, zajlom,
zibi, lici, bom, bom, bieli dom.
2. Švarňe dōuče býva v nom,
švarňe dōuče šuli, muli, javor,
lip, štip, štajlom, zajlici, zajlom,
zibi, lici, bom, bom, býva v nom.
3. Kebi mi ho kceli dat,
kebi mi ho šuli, muli, javor,
lip, štip, štajlom, zajlici, zajlom,
zibi, lici, bom, bom, kceli dat.
4. Vedeu bi im dekovat,
vedeu bi im šuli, muli, javor,
lip, štip, štajlom, zajlici, zajlom,
zibi, lici, bom, bom, dekovat.
5. Ale mi ho nedaju,
ale mi ho šuli, muli, javor,
lip, štip, štajlom, zajlici, zajlom,
zibi, lici, bom, bom, nedaju.
6. Nech si ho lem trimaju,
nech si ho lem šuli, muli, javor,
lip, štip, štajlom, zajlici, zajlom,
zibi, lici, bom, bom, trimaju.

♩ = 120/160 *mierne/rezko*

Chyžné (Gemer)
k tancu *koleso*

d G7 C C7

A pod há-jom, a pod há-jom ze - le - ní ma - je - rán,

F A A7 d A7 d Gisz A A7 d

po - ve - da - jú, po - ve - da - jú, že si jã vi - be - rám.

1. A pod hájom, a pod hájom zelení majerán,
! : povedajú, povedajú, že si jã viberám. :!
2. Kobi dali, kobi dali ešte ráz viberač,
! : vedela bi, vedela bi, komu mám rúčku dač. :!
3. Nedala bi, nedala bi doma schovanému,
! : len bi dala, len bi dala sveta skúsenému. :!

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

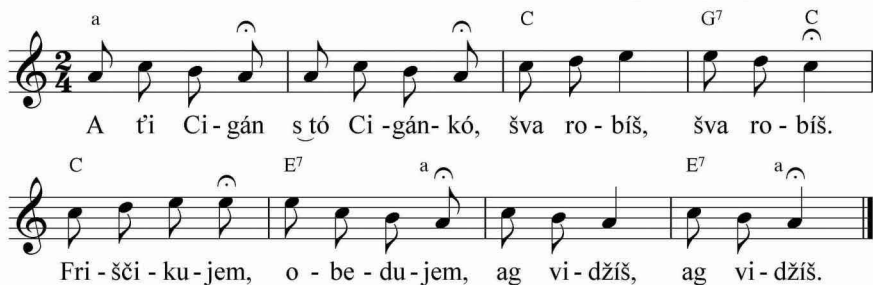

33 A tam hore

♩ = 80 *mierne, krokom*Klenovec (Gemers-Malohont)
dievčatá/ženy, pri rôznych príležitostiach

h e Cis7 Fis7
A tam ho - re, pod ja - vo - rom,
h Fis7 h h
a tam ho - re, pod ja - vo - rom,
e Cis7 Fis Fis7
o - rie d'iov - ša s e - dním vo - lom,
h e Cis Cis7 Fis
o - rie d'iov - ša s e - dním vo - lom.

1. A tam hore, pod javorom,
a tam hore, pod javorom,
orie d'iovša s edním volom,
orie d'iovša s edním volom.
2. Orie, orie, preoráva,
orie, orie, preoráva,
mamka na ňu zavolala,
mamka na ňu zavolala.
3. Poť, céruška, podže domou,
poť, céruška, podže domou,
vidávam ťa do susedou,
vidávam ťa do susedou.
4. Do susedou za Jaňiška,
do susedou za Jaňiška,
za najväšihho zbojňiška,
za najväšihho zbojňiška.
5. Vešer ide, ráno príde,
vešer ide, ráno príde,
ňiš dobrího ňedonesie,
ňiš dobrího ňedonesie.
6. Len košiel'ku skrvavenú,
len košiel'ku skrvavenú
a hlavišku dorúbanú,
a hlavišku dorúbanú.

*voľne, pomaly*Sirk (Gemer)
pri rôznych príležitostiach

A ťi Ci-gán s tó Ci-gán-kó, šva ro-bíš, šva ro-bíš.
Fri-šči-ku-jem, o-be-du-jem, ag vi-džíš, ag vi-džíš.

1. A ťi Cigán s tó Cigánkó,
šva robíš, šva robíš.
Friščíkujem, obedujem,
ag vidžíš, ag vidžíš.

2. Zlámala sa pot Cigánkó
tá lata, tá lata,
spadnú Cigán aj s Cigánkó
do blata, do blata.

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

35 A vi mojo

Magnezitovce (Gemer)
svadobná

♩ = 102 *mierne, krokom*

Chords: d, A, A⁷, d, A⁷, E, E⁷, A, A⁷, d, A⁷, B, C⁷, F, A, A⁷, d

Lyrics:
A vi mo - jo, a vi mo - jo ka - ma - rá - tki,
a vi mo - jo ka - ma - rá - tki, po - te so mnó do zá - hra - tki.

1. A vi mojo, a vi mojo kamarátky,
! : a vi mojo kamarátky,
pote so mnó do záhratki. :!
2. Koj vi so mnó, koj vi so mnó nepajdete,
! : koj vi so mnó nepajdete,
kamarátky nebudete. :!
3. Kodiže to, kodiže to žitko zíde,
! : kodiže to žitko zíde,
šva na moju svadbu bude. :!
4. Nebude to, nebude to tej jaseni,
! : nebude to tej jaseni,
bo je žitko f plané zemi. :!

*voľne, pomaly*Gemerská Poloma (Gemér)
balada

Bu - la e - dná sta - rá do - va,
ot sa - mie - ho Pá - na Bo - ha
ma - la o - na ed - nú cé - ru,
vo - la - li ju Ka - ta - rí - nu.

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

1. Bula edná stará dova, ot samieho Pána Boha mala ona ednú céru, volali ju Katarínu.
2. Nemala ju šim chovaťi, musela jú službe daťi, do službiški, do majiera, do Hercegovieho dvora.
3. Katarínka kravi dojí, mladí Herceg pri nie stojí, Katarínka daj mlieška, buďeš mojã frejãreška.
4. Katarínka mlieška dala, frejãreška mu ostála, Katarínka cierka mojã, ot koho si samodruhã.
5. Ši ot sluhu dakotriehe, ši ot Hercega mladiehe, nie ot sluhu dakotriehe, lem ot Hercega mladiehe.

37 Dávalo d'ieuša husom

Muráň (Gemer)
detská♩ = 112 *mierne, krokom*

Musical score for the song "Dávalo d'ieuša husom". It consists of two staves of music in 2/4 time. The first staff has a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The melody is written in quarter notes and eighth notes. The second staff continues the melody. Chords are indicated above the notes: C, C7, F, C, C, a, d, D7, G, G7, C. There are three first endings marked with "1)".

Dá - va - lo d'ieu - ša hu - som f ko - mo - re pod o - bru - som,
 dá - va - lo gu - ná - ro - vi, švá - rňi - mu šu - ha - jo - vi.

Three first ending musical phrases, each marked with a number (1), (2), and (3) above the staff. Each phrase is a short melodic line ending with a double bar line.

1. Dávalo d'ieuša husom
 f komore pod obrusom,
 dávalo gunárovi,
 švárňimu šuhajovi.

2. Jecťe, husočki, jecťe,
 a ňikomu ňepovecťe.
 Komu bi zmo povedaľi,
 ved zmo sa dost' nazobaľi.

Centrum ľudovej kultúry
 ľudovej kultúry

♩ = 100 *mierne, krokom*

Rejdová (Gemer)
dievčenská, k tancu *koleso*

C a D⁷ G⁷

Ej, de - že si mi, mi - lí, de - že si mi, de - že,

C a d D⁷ G

ej, de - že tvo - jo li - čko zi - mni ve - trik re - že?

1. l: Ej, deže si mi, milí,
deže si mi, deže, :|
l: ej, deže tvojo líčko
zimni vetrik reže? :|
2. l: Ej, či hore, či dolu,
či f tom širom poľu, :|
l: ej, či volki varuješ,
či za mnou banuješ? :|
3. l: Ej, dajže Bože, dajže
hnet za rana rosi, :|
l: ej, bo moj mili Janík
na poľankach kosí. :|

39 Ej, haje, haje

Rejdová (Gemer)
pri stavaní májov♩ = 104 *mierne, krokom*

A D h E⁷ A

Ej, ha - je, ha - je, ze - ľe - ňe ha - je,

A D h E⁷ A

ej, ha - je, ha - je, ze - ľe - ňe ha - je,

h 1) E E⁷ A

rej - dov - skie pa - ro - pci sta - via - ju ma - je.

1)

1. Ej, haje, haje, zeleňe haje,
ej, haje, haje, zeleňe haje,
! : rejdovskie paropci staviaju maje. :!

2. Maje staviaju a vipraviaju,
maje staviaju a vipraviaju,
! : kotrie si ďoučatko za ženu ziat maju. :!

3. Jeden Aničku, druhi Žofičku,
jeden Aničku, druhi Žofičku,
! : a tot moj najmilši len tu Zuzičku. :!

♩ = 63 *mierne, krokom*Vlachovo (Gemer)
regrútska

1) c F 2) B G⁷ c

Ej, Ja - ník, Ja - ník, čo si do - ká - zau,
že te sám ka - pi - tán, ej, po - via - zät ká - zau.

1) 2)

1. |: Ej, Janík, Janík,
čo si dokázau, :|
|: že te sám kapitán
poviázat kázau. :|

2. |: Šo bi dokázau,
ništ tak novieho, :|
|: lemže som nesluchau,
ej, oca starieho. :|

3. |: Oca starieho,
starú mamičku, :|
|: teras si pripášu,
gu bočku šabličku. :|

4. |: Gu bočku šabličku,
na pleco karabín, :|
|: uš te já dieušátko,
uš te já zochabím. :|

5. |: Zochabit te musím,
pre luckie jáziki, :|
|: bo nemuožem hľadet
na tvojoj žäl velikí. :|

41 Ej, mau som peknú

Vlachovo (Gemer)
k tancu čardáš

♩ = 84/104 *mierne/rezko*

Ej, mau som pe - knú, mla - dú že - nu,
ej, mau som pe - knú, mla - dú že - nu,
ej, ma - la lí - čka s kar - ma - ží - nu,
ej, ma - la lí - čka s kar - ma - ží - nu.

Centrum pre tradičnú kultúru

1. Ej, mau som peknú, mladú ženu,
ej, mau som peknú, mladú ženu,
ej, mala líčka s karmazínu,
ej, mala líčka s karmazínu.
2. Ej, nežieu som s nou, lem dva letá,
ej, nežieu som s nou, lem dva letá,
ej, vzäu mi ju Boch s toho sveta,
ej, vzäu mi ju Boch s toho sveta.
3. Ej, a jã za nou tag banujem,
ej, aj jã za nou tag banujem,
ej, do Prešporku mašírujem,
ej, do Prešporku mašírujem.
4. Ej, a s Prešporku do Budína,
ej, a s Prešporku do Budína,
ej, zostan zbohom, moja milá,
ej, zostan zbohom, moja milá.

♩ = 120 *mierne, krokom*Chyžné (Gemer)
svadobná, k tancu *čardáš*

g F F7 B D7 g C C7 F B D7

Ej, tu - sa, tu - sa, ze - le - ná tu - sa,

g D7 g c cizm D D7 g

uš tia še - si pri - chá - dze - jú, že se že - nič mu - sã.

1. Ej, tusa, tusa,
zelena tusa,
! : uš tia šesi prichádzejú,
že se ženič musã. ! :
2. Zahratku kope,
rozmajrín séje,
! : slzi jã s oší padajú,
ešče se mi sméje. ! :
3. Šva se mi tak sméješ,
ší chceš mojó bti,
! : koj se nám pobrač nedajú,
musímo umrúti. ! :
4. Umreš ti, umrem jã,
umremo mi oba,
! : dámo sã mi pochovači,
do edneho hroba. ! :
5. Dámo si napísač
na vrch, na táblišku,
! : že tu ležã dvaja ľudia
o jednom srdžiašku. ! :
6. Tu ležã dvã,
šva se milovali,
! : pre tot mrcha luckí jãzik
obidvã umreli. ! :

43 Gajdujte, gajdički

Rejdová (Gemer)
gajdošská, valaská♩ = 108 *mierne, krokom*

h Fis⁷ h Fis⁷ h A⁷

Gaj - duj - te, gaj - di - čki,

D A⁷ D D A⁷ D

s tej si - vej ko - zi - čki,

D Fis Fis⁷ h e

čo se u - to - pi - la,

Fis Fis Fis⁷ h

keď vo - di - čku pi - la.

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

1. Gajdujte, gajdički,
s tej sivej kozički,
!: čo se utopila,
keď vodičku pila. :!
2. Deže ta, deže ta,
čo predok vodila,
!: išla popot skalú,
skalka ju zabila. :!
3. Deže ta, deže ta,
čo nerada robi,
!: pozera do slunka,
či visoko schodi. :!

*voľne, pomaly*Rakovnica (Gemer)
uspávanka

Ha - jó - ki, ha - jó - ki, ne do - ma ma - mó - ki,
taj - šla ti, do po - la, u - la - pit so - ko - la.

1. Hajóki, hajóki, ne doma mamóki,
tajšla ti, do pola, ulapit sokolä.
2. Sokolä nenajšla, lem zelenia líski,
a tia ti prinese domó do kolíski.
3. Hajó, hajó, hajó, tajšla ti mat s kravó,
otec z baranami, pustima hvarami.
4. Čučalo, búvalo, bohďaj bi si spalo,
abi si nestalo, lem najtro rano.
5. Búvajže mi, búvaj, lem sä nenadúvaj,
bo kot sä nadúvaš, ta sä nenabúvaš.

45 Hojže, bača

Rejdová (Gemer)
valaská♩ = 100 *mierne, krokom*

F C7 F

Hoj - že, ba - ča, hoj - že, hoj, te - be kuo - ška a mne luoj,

C C7 F C7 F

te - be kuoš - ka na du - di a mne lo - jik na zu - bi.

1. Hojže, bača, hojže, hoj,
tebe kuoška a mne luoj,
l: tebe kuoška na dudi
a mne lojik na zubi. :!
2. Štiri ouce z barani,
košar jak malovani,
l: štiri ouce akurat,
každa ma prazni škurat. :!
3. Štiri ouce, piati cap,
chto viskoči, bude chlap,
l: a ja taki zurvalec,
čo viskočim na palec. :!

Centrum pre tradičnú
kultúru

♩ = 170 *rezko*Rejdová (Gemer)
svadobná, pri zavíjanke

G

Hru - ški, hru - ški, cu - kro - vian - ki,

D D G

chto - že bi vas ne - mi - lo - vav, Rej - do - vian - ki,

D G

chto - že bi vas ne - mi - lo - vav, Rej - do - vian - ki.

1. Hruški, hruški, cukrovianki,
chtože bi vas nemilovav, Rejdovianki,
chtože bi vas nemilovav, Rejdovianki.
2. Hruški, hruški, slatka jablon,
podmože se, mila moja, stiskat ta von,
podmože se, mila moja, stiskat ta von.
3. Stiskat, stiskat, aj pritiskat,
lebo jedno, lebo druhie ličko boskat,
lebo jedno, lebo druhie ličko boskat.

47 Idú, idú, súkeňíci

♩ = 108 *mierne, krokom*Ratkovské Bystré (Gemer)
pri rôznych príležitostiach

I - dú, i - dú, sú - ke - ňí - ci z Br - na,
spi - tu - jú sä po šom šiär - na vl - na,
spi - tu - jú sä, po šom šiär - na vl - na.

1. Idú, idú, súkeňíci z Brna,
!: spitujú sä po šom šiärna vlna. :!

2. Šiärna vlna na biälo^m baranci,
!: gďehe ideš, kučeraví Janči. :!

3. Iďem, iďem na ďäľakú cestu,
!: až do Brna pre mladú ňevestu. :!

4. Aľe ňeviäm, ši mi jú tam dadä,
!: dadä, dadä, ešče otprevadä. :!

♩=120 *mierne, krokom*

Rejdová (Gemer)
dievčenská, jarný chorovod

I - šla Ma - ri - na, i - šla Ma - ri - na
do cim - te - ri - na, do cim - te - ri - na.

1. Išla Marina,
išla Marina
do cimterina,
do cimterina.
2. Pan pater za nou,
pan pater za nou
z halbičkou vina,
z halbičkou vina.
3. Počkaj Marina,
počkaj Marina,
napi se vina,
napi se vina.
4. Budeš červena,
budeš červena,
jako kalina,
jako kalina.

Centrum pro tradičnú
ľudovú kultúru

Rejdová (Gemer)
mládenecká, do tanca

♩ = 140/180 *mierne/rezko*

I - šou bi som na frej, ne-mam lem ba - čko - ri,
ej, her - du fre - jar - ku mam, _____
ej, ta mi ne - o - tvo - ri. _____

1. Išou bi som na frej,
nemam lem bačkori,
! : ej, herdu frejarku mam,
ej, ta mi neotvori. :!
2. Otvor mi, doučatko,
otvor mi dvorečka,
! : ej, ot teras mi budeš,
ej, verna frejarečka. :!
3. Neotvorim ja ti,
nemam pekňe šati,
! : ej, chto za mnou chce chodit,
ej, musi bud bohati. :!
4. Choďevau som na frej,
furt lem s kamaratom,
! : ej, on chodiv ku milej,
ej, a ja lem ku vratom. :!
5. On chodiv ku milej,
furt vjedno spavali,
! : ej, a mne neboráčka,
ej, za blazna trimali. :!

♩ = 100 *mierne, krokom*Vlachovo (Gemery)
detská

Ket som hu - ski pá - sla, ne - da - li mi ma - sla.

Vza - la hus na ha - lus, za hu - sa - mi träs - sla.

Ket som huski pásla,
nedali mi masla.
Vzala hus na halus,
za husami träsla.

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

51 Ket te budu čepčit

♩ = 130 *rezko*Rejdová (Gemer)
svadobná, pri zavíjanke

Ket te bu - du čep - čit, po-zri do po - va - li,
že - bi tvo - jo de - ti si - vie o - čka ma - li.

1. Ket te budu čepčit,
pozri do povali,
žebi tvojo deti
sivie očka mali.
2. Sivie očka, sivie,
to su spravodlivie,
čo su kus čiernejšie,
priam su hamišnejšie.

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

♩ = 130 *mierne, krokom*Sirk (Gemer)
detská, dievčenská

D D⁷ G e E⁷ A E⁷ A

Koj som hú-ski pá - sla, ňe-da - li mi ma - sla,

D h e H⁷ e E⁷ A A⁷ D A⁷ D

sa-dla som si na la - vi-šku, tam me nva-cka za - šla.

1. Koj som húski pásła,
ňedali mi masla,
! : sadla som si na lavišku,
tam me nvacka zašla. :!
2. Prišli sa mi sníšok,
muoj milí Jaňíšok,
! : prišol ku mňa, zobudil me,
ukradol mi vianšok. :!

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

53 Koj som išól zes Turšok

Turčok (Gemer)
mládenecká, do tanca

♩ = 120 *rezko*

A

Koj som i - šól zes Tur - šok,

A A⁷ D

ro - zbil se mí, hej, cel - kom ma - lí,

1. A D | 2. D A⁷ D

ma-lo-va-ní, ma-lí kr - čia - ščok, kr - čiaš - čok.

1. Koj som išól zes Turšok,
! : rozbil se mí, hej, celkom malí,
malovaní, malí krčiasčok. :!

2. Koj som išól zes Turšok,
! : stračil som si, hej, celkom noví,
višívani, malí hantúščok. :!

*voľne, pomaly*Chyžné (Gemer)
pri rôznych príležitostiach

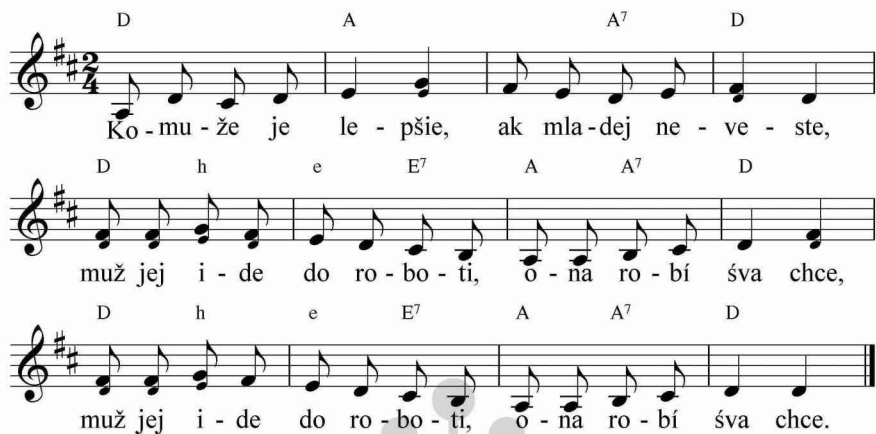
Koj som pá - sol ko - ne, vo - li,
f tom ze - le - nom há - ji - čku,
pri - šla gu mne mo - jã mi - lá.
Šva tu ro - biš, Ďu - rí - čku?

1. Koj som pásol kone, volí,
f tom zelenom hájičku,
prišla gu mne mojã milá.
Šva tu robíš, Ďuríčku?
2. Šva bi robil, volki pasem,
nikto o mne ništ nevia,
len tá mojã najmilejšã,
šva nikomu nepovia.
3. Koj aj povia, nach aj povia,
sama si je prísina,
sama me ona volala,
do stodolki, do sena.
4. Do stodolki, do komorki,
do postelki mochové,
podala mi pohár vínka,
do ručički mé pravé.
5. Jã som šuhaj spravodliví,
jã to vínko nesmiam pič,
miselo bi si ti džiauše
sedem razi krajšia bič.

55 Komuže je lepšie

Čierna Lehota (Gemer)
svadobná

♩ = 100 *mierne, krokom*

D A A⁷ D

Ko - mu - že je le - pšie, ak mla - dej ne - ve - ste,

D h e E⁷ A A⁷ D

muž jej i - de do ro - bo - ti, o - ňa ro - bí šva chce,

D h e E⁷ A A⁷ D

muž jej i - de do ro - bo - ti, o - ňa ro - bí šva chce.

1. Komuže je lepšie,
ak mladej neveste,
|: muž jej ide do roboti,
ona robí šva chce. :|

2. Muž jej ide orat,
zo štirma volkami,
|: ona ide do kršmiški
s troma frejãrami. :|

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

♩ = 100 *mierne, krokom*Rejdová (Gemer)
pri rôznych príležitostiach

D 1) A A⁷ D

Ko - si za - jac o - ta - vu, li - ška po - hre - bu - je,

e e⁷ 2) A A⁷ D

ko - mar ko - pi na - kla - da, mu - ška po - tla - ču - je.

1) 2)

1. Kosi zajac otavu,
liška pohrebuje,
komar kopi naklada,
muška potlačuje.
2. Komar mušku miluje,
kcel bi se ženiti,
reknu ku nej dva slova,
či chce jeho biti.
3. Jak videla komara,
mladenca švarňeho,
bez meškaňa zvolila,
že pojde za neho.
4. A tak oni veliku
hostinu spravili,
na bohatu hostinu
hostou povolali.
5. A tam dolu na roli,
jak tam pekne hraju,
pomože se čudovat,
jak pekne tancuju.
6. Sviňa z vilkom tancuje,
hus na kobzu hrala,
straka se potriasala,
na tanec ich brala.
7. Vrabec stanu za družbu,
straka za kucharku,
ploščica se chistala
k stolu za šafarku.
8. Havran buu za starejšieho,
za starejšiu sova,
boucha siadla na somara
a tam tancovala.
9. Kačka ket to zvedela,
hnet vajca znašala,
najparadnejšiu tortu
pred hosti chistala.
10. Na tu velku hostinu
lastovki nezvali,
ta na dach posedali
a ich ohvarali.

♩ = 100 *mierne, krokom*

Kokava nad Rimavicou (Gemery-Malohont)

detská

La - sto - vi - ška ľie - ta, po - ve - dá, že svi - tá.
Stá - vaj, mi - lá, ho - re, ve - ru bu - d'eš bi - tá.

1. Lastoviška ľieta,
povedá, že svitá.
Stávaj, milá, hore,
veru budeš bitá.

2. Veru budeš bitá,
od mojej mamiški,
že si ňenažala
zeľenej tráviški.

3. Vraního koňíska,
aj vranú kobilku,
že son ňenapásou
aspon za hoďinku.

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

♩ = 108 *mierne, krokom*Kokava nad Rimavicou (Gemer-Malohont)
pri rôznych príležitostiach

Mán jä lú - sku v hl - bo - kej do - ľi - ňe,
na ňej trá - va, ďaťelina ňigdi ňevihinie.

1. |: Mán jä lúsku v hľbokej doľňe, :!
|: na ňej tráva, ďateľina ňigdi ňevihinie. :!
2. |: A tá tráva, ďateľina hustá, :!
|: koď ju švářni kosec koší, len sä mu tak rovná. :!
3. |: A tá tráva, ďateľina hustá, :!
|: koď ju švářni kosec koší, len sä mu tak šustá. :!
4. |: Ňeboj sä jej, mrcha kosec, ňeboj, :!
|: ľenže si ti svoju kosu dobre nakuj, nastroj. :!
5. |: Mán jä kosu dobre nastrojenú, :!
|: ona koší, ľebo miší, ďateľinu drobnú. :!
6. |: Mán jä kosu dobre nakovanú, :!
|: staňen ráno, zavšäs ráno, skosín tú poľanu. :!

59 Na Rimave šati prala

Kokava nad Rimavicou (Gemer-Malohont)

k tancu *šuchon*♩ = 100 *mierne, krokom*

d

Na Ri-ma-ve ša-ti pra-la, mi-lí-ho si vi-ze-ra-la,

d Gisz A

ej, vi-d'e-la ho na ko-ňi, na ko-ňi,

Czm d g A⁷ d

ej, ma-ší-ro-vať do voj-ni, do voj-ni.

1. Na Rimave šati prala,
milího si vizerala,
! ej, vid'ela ho na koňi, na koňi,
ej, mašírovať do vojni, do vojni. :|

2. Poškaj milí, milujen ta,
mán sto zlatích, vimeňín ta.
! Ej, milá moja, ňedajú, ňedajú,
ej, tristo zlatích pítajú. :|

Vyšná Slaná (Gemer)
žartovná, remeselnícka

♩ = 100 *mierne, krokom*

Na - ša pa - ni maj - stro - va, po - te - rha - ňe či - žmi ma,
a ket si ich o - bu - je, ci - fer - pol - ku tan - cu - je.

1. Naša pani majstrova,
poterhaňe čižmi ma,
|: a ket si ich obuže,
ciferpolku tancuje. :|
2. Naša pani majstrova,
poterhanu kamžu ma,
|: a ket si ju obleče,
každi nad nu zaplače. :|
3. Naša pani majstrova,
višediveti šurc ma,
|: a ket si ho opaše,
terhaju se šujtaše. :|
4. Naša pani majstrova,
nakrivo hantušok ma,
|: doista si vipila,
že se tak doriadila. :|

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

61 Orie Jaňík pod horou

Klenovec (Gemer-Malohont)
pri rôznych príležitostiach

♩ = 100 *mierne, krokom*

H E7 A E Fis7

O - rie Ja - ňík pod ho - rou, o - rie Ja - ňík pod ho - rou,

h E7 A Fis Fis7 H

pot tou ho - rou bo - ro - vou, pot tou ho - rou bo - ro - vou.

1. Orie Jaňík pod horou,
orie Jaňík pod horou,
pot tou horou Borovou,
pot tou horou Borovou.
2. Doňesla mu maňi ješť,
doňesla mu maňi ješť,
podže sinku podže sem,
podže sinku podže sem.
3. A ja veru ňeid'em
a ja veru ňeid'em,
kím tú roľu nezoriem,
kím tú roľu nezoriem.
4. Tá roľa je široká,
tá roľa je široká,
ňezoriem ju do roka,
ňezoriem ju do roka.

Centrum pro tradičnú
kultúru

♩ = 100 *mierne, krokom*

Kokava nad Rimavicou (Gemer-Malohont)

k tancu *šuchon*

D A A⁷ D D⁷ G

O - ve - ška, o - ve - ška, tro - ja - kí ú - ži - tok,

e e⁷ A A⁷ D e e⁷ A A⁷ D

ej, žin - šíš - ka, brin - zi - ška, tre - t'ie ka - ba - ňíš - ka.

1. Oveška, oveška,
trojakí úžitok,
l: ej, žinšíška, brinziška,
tretie kabaňiška. :|

2. Bola to oveška,
šo predok vod'ila,
l: ej, ale už ňebude,
nuošku si zlomila. :|

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

63 Tá Mariška, tá, tá

Klenovec (Gemer-Malohont)

k tancu *Mariška*♩ = 100 *mierne, krokom*

D

Tá Ma-ri - ška, tá, tá, ko - šiel' - vo - čku plá - ta,

A A⁷ D A A⁷ D

šo jej chla-pci po-dria-pá - li, kod' na bá - ľe tan - co - va - ľi,

A A⁷ D A A⁷ D

šo jej chla-pci po-dria-pá - ľi, kod' na bá - ľe tan - co - va - ľi.

1. Tá Mariška, tá, tá,
košiel'vočku pláta,
! : šo jej chlápci podriapali,
kod' na báľe tancovali. :!

2. Pod', Mariška, poť pit',
buďemo sa hostiť,
! : aká je to host'ina,
kod' je žena opilá. :!

Centrum pre tradičnú
ľuďskú kultúru

♩ = 112 *mierne, krokom*Mokrá Lúka (Gemer)
regrutska

Už na pla - cu trú - bi, bu - bni bu - bnu - jú,

už mi ka - ma - rá - ti ku - fer pa - ku - jú.

Pre - stan - te vi trú - bič, bu - bni bu - bno - vač,

eš - če se mám od mé mi - lé o - do - brač.

Centrum pre tradičnú

1. Už na placu trúbi, bubni bubnujú,

už mi kamaráti kufer pakujú.

Prestaňte vi trúbič, bubni bubnovač,
ešče se mám od mé milé odobrač.2. Ešče pajďem do cintera tmavého,
buďem volač na oťecka mojého,
buďem volač, staňte hore, oťec maj,
pozrite se na šuhajka švárniho.3. Darne volám, darne kriším na neho,
nepošujem žľadnia slovo od neho,
len se mi tak f povetrí hlas ozívá,
zbohom, sín maj, nech či Pán Boch pomáhá.

65 Veje viet pšeno

Hrlica (Gemer)
detská♩ = 115 *rezko*

Ve - je vie - tr pše - no i pše - ňi - šku,
nevi - vo - li - li zme si pre - pe - li - šku,

pre-pe-lu ňe-má-mo, a - ko-že sá má-mo, koj kňa-zá ňe-má-mo,

má - lo nás, má - lo nás, poj ti, džiev-šá, me - dzi nás.

Veje viet pšeno i pšenišku,
neviolili zme si prepelišku,
prepelu ňemámo,
akože sá mámo,
koj kňazá ňemámo,
málo nás, málo nás,
poj ti, džievšá, medzi nás.

♩ = 80/100 *mierne/rezko*Rejdová (Gemer)
mládenecká, k tancu *čardáš*

Ver - škom, ko - ni - ček moj, ver - škom,
za - pa - dnu mi cho - dnik sne - škom.
Fto - di s cho - dni - čka snech ska - pe,
ket ho moj ko - nik po - šla - pe.

1. |: Verškom, koniček moj, verškom,
zapadnu mi chodnik sneškom. :|
!: Ftodi s chodnička sních skape,
ket ho moj konik pošlape. :|
2. |: Ftodi si mi verna bula,
ket si za mnou pozerala, :|
!: ale teras je uš ňe tak,
bo se musimo zanechat. :|
3. |: Ket zanechat, ta je darne,
nechodiu som do vas darne. :|
!: Nechodiu som, lem štvrt ročka,
moja verna frejaročka. :|

67 Zapálili sa šerešne

Sirk (Gemer)

mládenecká, fúboštná

voľne, pomaly

Za - pá - li - li sä še - re - šne, vi - šne ot sln - cá,
jo-tvor-že mi,mi-lá, pra-ví o-ke-ne-šek ot sr - cá.

1. Zapálili sa šerešne, višne ot slncä,
jotvorže mi, milä, praví okenešek ot srcä.
2. Jä či ñetvorím, pokim ťä ñezvjam po zväri,
bi sa našo joška, našo dve srdjaška spoznali.
3. Zaväžem jēj oši, zaväžem jēj oši, pajďem k űé,
a tak sä jēj spítäm, a tak sä jēj spítäm, šva je jēj.
4. Ej, k vale, k vale, ej, k vale, k vale, milí maj,
ej, eš som ťä dávno, dávno ñevidela, tak mi žal.

♩=160 *rezko*Chyžné (Gemer)
k tancu *koleso*

A D

Za - pá - ši - la som se, že som jã ro - bo - tná,

D A E E7 A

a - le mu zbra - nu - jú, že som jã chu - do bná.

1. Zapášila som se, že som jã robotná,
! : ale mu zbranujú, že som jã chudobná. !
2. Neboj se ti, milí, té moje chudobi,
! : šak aj pre mne rostne bialá ruža f poli. !
3. Bialá ruža f poli, šervená v zahrade,
! : aj chudobnia džiaúše frejara si najde. !
4. Ribári, ribári, na tichom Dunaji,
! : ší ste nevideli maj vianok zelení. !
5. Maj vianok zelení na korianku zostál,
! : vera si si, milí, peknú ženu dostál. !

69 Zasej mi, Janičku

Vyšná Slaná (Gemer)
pri práci♩ = 100 *mierne, krokom*

Za - sej mi, Ja - ni - čku, za - sej mi len,
 ved už maš pod ne - ho zo - ra - nu zem.

Za - sej mi ho na me - dzi, de se mi ne - u - ro - di,
 ne - ra - da trem, ne - ra - da trem, ne - ra - da trem.

1. Zasej mi, Janičku, zasej mi len,
ved už maš pod neho zoranu zem.
! : Zasej mi ho na medzi, de se mi neurodi,
nerada trem, nerada trem, nerada trem. :!
2. Červene, Ančička, ručki mala,
kim ona tot lenik viterhala.
! : Strieberne su pazdire, pozlatiste je seme,
hodvabni len, hodvabni len, hodvabni len. :!

♩ = 144 *mierne, krokom*Klenovec (Gemer-Malohont)
ženská, k tancu čardáš

Za - sia - la som do zá - hra - di ľa - ľi - ju,
 pri - šli vol - ki šu - ha - jo - vie, ze - dli - ju.
 Vol - ki, vo - lki šu - ha - jo - vie ňi muoj - ho,
 ta ja puoj - d'em ža - lo - va - ťi na ňe - ho.

1. Zasiala som do záhradi ľaľiju,
prišli volki šuhajovie, zedli ju.
!: Volki, volki šuhajovie ňi muojho,
ta ja puojďem žalovaťi na ňeho. :!
2. Stojí šuhaj pod obľuškom, hojaja,
spituje sa mojej mamki šija som ja.
!: Ňespituj sa mojej mamky šija som,
ľebo sedí, muoj najmilší, za stolom. :!

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

9 788071 213192

ISBN 978-80-7121-319-2